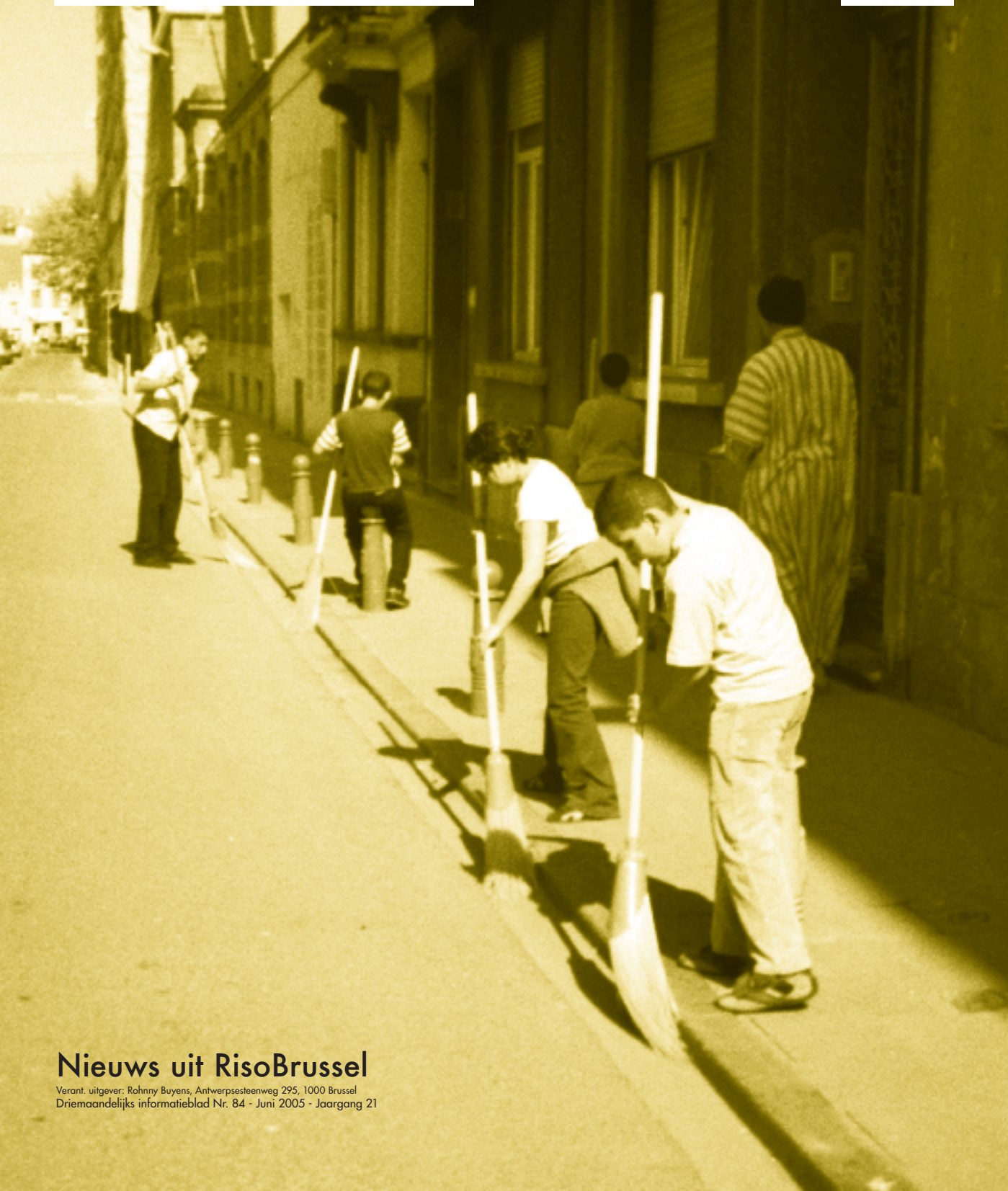

OPBOUWWERK BRUSSEL

84

Jaargang 21

Nieuws uit RisoBrussel

Verant. uitgever: Rohnny Buyens, Antwerpsesteenweg 295, 1000 Brussel
Driemaandelijks informatieblad Nr. 84 - Juni 2005 - Jaargang 21

Editoriaal

Het Brussels sociaal cultureel en welzijnswerk wordt met besparingen geconfronteerd. De tijden met (abrupte) budgetverhogingen voor de Vgc zijn blijkbaar voorbij. Sedert enkele jaren stagneert de begroting en nu is er zelfs sprake van een krimpscenario. Het vooruitzicht van een lineaire 2% besparing op alle begrotingsposten vat de toestand nog het best samen. Deze situatie zorgt in zowat alle sectoren voor enige animo. In een situatie waar de noden groot zijn en engagementen vastliggen doet elke euro minder in de portemonnee pijn. Besparingen kunnen zich overigens ook uitdrukken in gewijzigde beleidslijnen waarmee men het niet noodzakelijk eens hoeft te zijn. Tenzij er andere redenen meespelen is de roep om Vlaamse middelen aan Vlaamse mensen te besteden daar een voorbeeld van.

Zeer onlangs waren het de lokale dienstencentra die met het vooruitzicht van de hakbijl geconfronteerd werden. Achteraf bleek het maar om een voorstel van de Administratie te gaan, maar toch zodanig verpakt dat het enkel nog het Vgc-college leek te moeten passeren. Het was dus wel even slikken toen op een blauwe maandag in de adviescommissie Welzijn een *Ontwerp van verordening houdende de erkennings- en subsidiëeringsvoorwaarden voor lokale dienstencentra* en een bijhorend *Ontwerp van collegebesluit* werden geïntroduceerd. Laat er hier rond geen misverstand ontstaan: het ontwerp van verordening moet een wijziging toelaten van de verordening van 19 februari 2004 en alle lokale dienstencentra staan volmondig achter deze wijziging. Tot op vandaag werd immers onderscheid gemaakt tussen centra, werkzaam in kansarme gebieden en centra, werkzaam in minder kansarme gebieden. Van deze laatste zijn er 2 operationeel en ze ontvangen de helft van het subsidiebedrag van hun collega's. Het Vlaamse thuiszorgdecreet legt echter aan iedereen dezelfde normen op zodat de toestand voor deze voor de helft betoelaagde centra stilaan onhoudbaar werd. Voortaan zouden dus alle centra door de Vgc op gelijke voet behandeld worden en dit is een goede zaak.

Het venijn zit hem echter in de staart van het ontwerp van collegebesluit. In eenzelfde beweging worden daar namelijk de werkingsmiddelen voor de 9 centra in kansarme gebieden met 5.000 euro of met een kwart verminderd. Men kan zich afvragen wat er zal gebeuren wanneer een nieuw dienstencentrum bij de Vgc voor subsidies komt aankloppen. Dit is niet denkbeeldig en volgens de Vlaamse programmatie-normen is er in Brussel nog plaats voor acht. In de wandelgangen wordt deze maatregel verantwoord met verwijzing naar de Vlaamse subsidies, die de afgelopen jaren een substantiële verhoging hebben gekend (in 2004 inderdaad opgetrokken met 5.000 euro tot 30.900 euro).

Misschien maken we ons druk om niks en blijkt dit incident slechts een storm in een glas water. Het toont wel aan dat we wat de lokale dienstencentra betreft nood hebben aan een debat ten gronde. De werksoort krijgt een steeds belangrijker taak toegedicht op de nulde lijn in de uitvoering *en* de coördinatie van de thuiszorg. De verwachtingen op dat vlak zijn dus navenant. Maar de dienstencentra torsen ook een aantal belangrijke opdrachten inzake vorming en info-verstrekking en animatie mee uit de tijd dat ze zich een meer sociaal cultureel profiel aanmaten. Tegenover deze gecombineerde en in het decreet verankerde opdrachten moeten ook de nodige middelen staan. Maar precies daar knelt het schoentje. Vlaanderen komt vanuit de decretaire erkenning forfaitair over de brug met hoger vermeld bedrag. Dat is absoluut onvoldoende om een centrum te runnen. Dat is geen probleem in Vlaanderen voorzover centra daar ingebed zitten in Ocmw's. Daar is dit bedrag een soort „aanmoedigingspremie”. In Brussel liggen de zaken zoals gekend anders. Hier gaat het om vzw's die in het beste geval kunnen samenwerken met Ocmw 's. De aanvullende subsidies vanwege de Vgc zijn dan ook meer dan welkom en noodzakelijk. Zo is tenminste de leiding van de centra verzekerd. Maar hiermee zijn we bijlange na nog niet thuis en de praktijk bewijst dat dagelijks: afgezien van de centrumleider wordt het noodzakelijke personeel aangevuld uit de werkingsmiddelen of in vele gevallen gerecruteerd via statuten in opslorplingsprogramma's ter leniging van de werkloosheid. Dat laatste zorgt trouwens voor een trits andere problemen. Eerder dan het verdelen van de armoede en het doorvoeren van vestzak-broekzakoperaties is er nood aan een debat over normering en programmering: wat is er, gelet op de te vervullen maatschappelijke opdrachten, nodig aan functies en overeenkomstige personeels- en werkingsmiddelen om een lokaal dienstencentrum op een redelijke wijze draaiende te houden. En als men het financieel iets bescheidener wil houden, dan moet men ook de opdrachten en bijhorende verwachtingen bijstellen. Wat er ook van zij, aan de kwaliteit van de zorg hangt een prijskaartje en we vrezen dat dit in het geval van de lokale dienstencentra in Brussel eerder een verhoging dan een inkrimping van de budgetten impliceert. Ondertussen blijft ons standpunt: gelijkschakeling van alle dienstencentra maar zonder lineaire besparingen op de werkingskosten. (ast.)

Het project huisvesting in Kuregem op dreef

Leefbaarheid afgerond – huisvesting opgestart

Wie het geluk heeft af en toe door Kuregem te wandelen zal zeker merken dat de laatste jaren de wijk een flinke opknapbeurt kreeg. Het opbouwwerk was een stuwende kracht en waakte over de bewonersparticipatie bij de uitvoering van de projecten in het kader van het wijkcontract Grondels-Herziening (1999 – 2003). Nagenoeg alle straten werden vernieuwd, voetpaden werden heraangelegd, er kwam nieuwe straatverlichting, de gemeente doet extra inspanningen om sluikstorten te voorkomen en de buurt proper te houden. De bewonersgroep die het opbouwwerk in dit kader ondersteunde, krijgt verder opvolging door de asbl Inter-Environnement Bruxelles wat betreft dossiers van ruimtelijke ordening – dossiers waarin grote (openbare) ruimten een herbestemming krijgen – zoals de site van De Lijn en de voormalige veeartsenijschool. Voor de actie rond properheid wordt de fakkel doorgegeven aan Bral. Bral en het gemeentelijke Huis van Participatie werken rond properheid en participatie van bewoners. RisoBrussel kon met voldoening een punt zetten achter het project leefbaarheid.

In het meerjarenplan 2003-2008 van RisoBrussel luidt *een* van de drie prioriteiten het bevorderen van de leefbaarheid in kansarme wijken met bijzondere aandacht voor de huisvesting en het leefkader van weinig draagkrachtige groepen. De concrete projectvoorbereiding rond het nieuw huisvestingsproject in Kuregem met een analyse van de huisvestingsproblematiek kwam in het vorig nummer van *Opbouwwerk Brussel* reeds aan bod. In dit artikel willen we een stand van zaken weergeven na 2 jaar werken aan dit project. In Kuregem zijn al enkele organisaties actief rond huisvesting en het was onze bedoeling om complementair te zijn. Het is niet vanzelfsprekend om bewoners rond het thema kwaliteitsverbetering van de privé-huisvesting te bereiken. Maar langzaam kwam de locomotief van het opbouwwerkproject op gang. Met de projectvoorbereiding in de laadbak gingen de opbouwwerkers te Kuregem van start.

De start van het project huisvesting via een driedelige tentoonstelling

Een tentoonstelling als laagdrempelige instap voor het project huisvesting

Er bestaan weinig methodes die bruikbaar zijn in het kader van de bevraging over de subjectieve beleving van de kwaliteit van de woningen. Hoe binnendringen in de privé-huisvesting en de kwaliteit van deze woningen onderzoeken was onze bekommernis. Een aanbod van vzw Convergences om samen met verenigingen uit Kuregem te zoeken naar een manier om de sociale contacten tussen bewoners en verenigingen te verbeteren kwam voor ons als uit de lucht gevallen.

RisoBrussel onderzocht de mogelijkheid om het thema huisvesting hierbinnen te integreren. Al snel werd de beslissing genomen om samen te werken aan de uitbouw van een tentoonstelling. Het was niet de bedoeling om met deze tentoonstelling nogmaals het negatief imago van Kuregem in beeld te brengen, en te tonen hoe slecht het gesteld is met de binnenkant van de woningen. We waren mee met Convergences bekommerd om een zekere dynamiek op gang te brengen en tevens wensten we het wonen te Kuregem vanuit een ruimere dimensie te benaderen. De combinatie van deze elementen gaf de inspiratie en was het sein om van start te gaan met een groots project. We opteerden niet voor één tentoonstelling, maar onmiddellijk voor een trilogie. Het drieluik van tentoonstellingen gaf ons de mogelijkheid om verschillende dimensies van het beleven van wonen te kunnen uitbeelden. Het idee kwam en werd gerijpt door een studiereis met collega's van RisoBrussel naar Rimo Limburg. We kregen een diavoorstelling van een architect voorgeschoteld met beelden van woningen te Turkije. De structuur van de woning is anders dan deze van de woningen uit Limburg die we te zien kregen. De woonbehoeften zijn zeer duidelijk cultuurgebonden. Het was deze subjectieve beleving van waarden en normen die we in beeld wilden brengen. De trilogie zou een project worden met een eerste luik over „Mijn Afkomst”, luik twee „Waar ik woon” en tot slot „Mijn toekomst”. Bewoners zijn in dit project de bevoorrechte getuigen. De charme van dit project is dat het gedragen werd door vele partners. RisoBrussel koos deze aanpak omdat we bij de aanvang met het project huisvesting nog weinig bewoners bereikten. Door samen te werken met andere partners kwamen we in contact met de meest verscheiden bevolkingsgroepen die onze buurt kent. Werken in partnerschap opende de deuren voor deelnemers talles Nederlands, groepen vrouwen die Frans volgen, groep vrouwen die lessen lezen en schrijven volgen, twee groepen mannen van het bouwatelier, gemengde groep bewoners vanuit verschillende culturele afkomst.

De uitbouw van de tentoonstelling gaf meteen de mogelijkheid om een netwerk van organisaties uit te bouwen met wie we in de toekomst wensen

verder te werken rond het thema huisvesting. Het waren allen partners actief binnen Kuregem. RisoBrussel, Convergences en la Boutique Culturelle waren de initiatiefnemers en hielden de touwtjes in handen. La Boutique Culturelle hielp bij de uitbouw van de tentoonstelling en kon een locatie aanbieden in het hartje van de buurt. Convergences, Pissenlits, l'Institut de la Vie en een Turkse groep vrouwen brachten een dynamiek van een groep vrouwen in het project. Bouwatelier Nivo Brussel gaf de mogelijkheid om groepen mannen te bereiken. Gemengde groepen bewoners werden bereikt door medewerking van Casa Galicia, Couleurs Familles, Cohésion Sociale - Sociale Cohesie Albert 1er, Comité du bout du monde Goujons - Sociale Cohesie Grondels, Casablanca, Final Storm, l'Apeb, Brusselleer en Infor-Femmes. KureghemNet hielp bij de vormgeving en de digitale verwerking van de gegevens.

Werkwijze en meerwaarde van de drie tentoonstellingen

„Mijn afkomst ?”

Hoe kunnen we beter aan onze burens uitleggen wie we zijn dan door zelf op zoek te gaan naar onze afkomst, waarden en gebruiken van onze eigen cultuur. Vandaar waarom het eerste deel van de tentoonstelling handelde over „mijn afkomst”. Alle deelnemers gingen op zoek naar wat belangrijk is aan waarden en cultuur van hun afkomst en met welke waarden en normen ze zijn opgegroeid.

Dekor was de tentoonstellingsruimte van de Boutique Culturelle. We gingen op zoek naar een originele manier om het land van herkomst voor te stellen. RisoBrussel begeleidde de dialoog tussen twee groepen, de bewoners van Belgische afkomst en een groep bewoners van Marokkaanse origine. Het werd een creatief werkproces.

Jongeren interviewden en maakten een video over de afkomst van een in Kuregem goed gekende hoteluitbater, hotel Van Belle. Zijn grootouders waren respectievelijk afkomstig uit Wallonië en Vlaanderen. Oude familiefoto's werden bovengehaald. Op video werd de geschiedenis geregistreerd hoe indertijd Kuregem bevolkt

werd door personen met Vlaamse en Waalse afkomst. In elk Vlaams dorp was op zijn minst een bierbrouwerij aanwezig. Brouwerij Gheude speelde hierop in en illustreerde met een stand het artisanale bierbrouwer vroeger te Kuregem. Bewoners met afkomst uit Limburg illustreerden hun afkomst met een verhaal over de steenkoolmijnen en een schets van een mijncité. Het verhaal eindigde met de sluiting van de steenkoolmijnen

Marokko met een verscheidenheid aan culturen, met het blauw van de zee en het groen van de palmbomen is moeilijk onder te brengen onder „dit is typisch” Marokko. De deelnemers kozen er voor om te werken rond kledij en eetgewoonten. Aan kledij wordt in Marokko veel zorg besteed. In de stof en de brokante versiering bleef de traditionele vorm behouden. Uit de vele typische Marokkaanse kunstvormen werd gekozen voor kalligrafie. De voorbereiding voor de presentatie van Marokko nam heel wat tijd in beslag. Er werd ook heel wat geïmproviseerd en we waren dan ook benieuwd naar het resultaat. Het was de bedoeling om niet-Marokkaanse bewoners uit Kuregem te laten kennis maken met Marokko. We lieten letterlijk proeven en smaken van hoe het anders kan. De voorbereiding verliep zoals in Marokko. Niemand was op het afgesproken uur aanwezig. Daarna was iedereen druk in de weer met de laatste boodschappen, met groenten snijden, met veel gebabbel en tafel dekken. Ook dit is Marokko. Couscous kreeg vorm en hmmm... het rook er heerlijk. Als ingrediënten werden ui, droge rozijnen, kip, rijstmeel en couscous gebruikt. Vanaf het middaguur schoven de eerste gasten aan tafel. Toch merkwaardig te noteren dat sommigen in Kuregem nog nooit couscous geproefd hadden. Na de couscous was er tijd voor folklore. Een gekende kalligraaf uit Anderlecht toonde er enkele kunstwerken. Eenieder kan zijn naam of een boodschap in kalligrafie laten omzetten. Meer dan 200 kaarten werden versierd. Daarna volgde een défilé van traditionele Marokkaanse bruidsjurken. Ook hier verliep de voorbereiding op zijn Marokkaans. Bij het aankleden en schminken werd geen enkel detail over het hoofd gezien. In de zaal was het intussen maar wachten. Het was de moeite. De meisjes waren als prinsessen weggelopen uit het

Foto: Sherazad Seddiki

muziek. Afsluiting gebeurde met dans en traditionele instrumentale muziek. De Marokko dag was een sterk moment, waar eenieder zich ten volle heeft ingezet om de traditie en geneugten van Marokko te delen met de buurt in Kuregem.

De trots en charme van andere culturen uit Spanje, Italië, Turkije, werd in beeld gebracht door porselein, eetservies, klederdracht. Een Turkije-dag was er met folklore en dans. Hapjes en drankjes uit alle eetculturen werden aangeboden bij het begin en einde van de tentoonstelling.

„Wonen vroeger en nu”

Een Marokkaanse zitbank, badkamer met kleurrijke tegels, een pizza oven, een keuken met alle mogelijke geurige kruiden: de woningen in Kuregem hebben allemaal iets typisch. Luik twee van de tentoonstelling bracht in beeld hoe de eigen cultuur van afkomst haar sporen laat binnen de huidige woningen. De rijkdom uit deze verschillende culturen werd in beeld gebracht. Vooral de uitwisseling bij de voorbereiding van de tentoonstelling was verrijkend.

sprookje van duizend-en-één-nacht. Kleurrijke jurken, met de hand geborduurd, waren beladen met prachtige juwelen. Ze werden begeleid door tonen uit de traditionele Marokkaanse

Foto: Sherazad Seddiki

Bij de voorbereiding hadden we een vragenlijst in ons achterhoofd. Meer dan in de tentoonstelling aan bod kwam, peilden we naar verschillen en gelijkenissen uit het land en cultuur van afkomst en het wonen hier. Hoe waren de gezinnen samengesteld, veel of weinig kinderen? Woonden men samen in ruimer familieverband, met grootouders, ouders, en kinderen onder één dak? En hoe zijn de families hier samengesteld? Welke rol speelt de moedertaal, blijft die op de eerste plaats, of wordt er in de gezinnen Frans of Nederlands gesproken? Welke rol spelen godsdienst en religie. Houdt men vast aan de oude traditie of zijn er verschuivingen. Hoe vertaalt zich dat alles in het type woning...

Een samenvatting van deze gesprekken werd door de deelnemers in beeld gebracht tijdens de tentoonstelling. Vooral de uitwisseling over wonen heeft de aanpak van het thema huisvesting voor RisoBrussel beïnvloed. Wat blijkt is dat de meeste bewoners vooral ruimte missen in de woningen te Kuregem. In de traditionele woningen van het thuisland was er veel meer ruimte voor ontmoeting en nam de keuken een grotere plaats in. In Afrikaanse landen werd zelfs in open lucht gekookt. In Marokko spelen de dakterrassen een grote rol voor ontmoeting en contact met de straat. Er was overal voldoende plaats voor feesten en ceremonies bij huwelijk, geboorte, overlijden. De bewoners afkomstig van het platte land missen vooral het groen en ook hun moestuin.

Foto: Sherazad Seddiki

Hier in Kuregem is wonen meer compact met Appartementen boven mekaar. Maar er wordt door de

Foto: Sherazad Seddiki

bewoners veel geïnvesteerd om de woning aantrekkelijk te maken. In elke woning kan je de cultuur uit het thuisland herkennen. Niet alleen uit de decoratie, maar ook de inrichting. Een Marokkaanse bank, Italiaanse tegels, een Turks tapijt, ... maken het verschil.

„Mijn toekomst”

Met het derde luik werd de tentoonstelling afgerond. Na de uitwisseling over het verleden was het goed om de balans op te maken en uit te kijken naar de toekomst. Welke toekomst kunnen we ons dromen. In de tentoonstelling werd er gewerkt rond communicatie, wetenschappen, muziek en kunst, gezondheid en huisvesting. Het was niet gemakkelijk om de rode draad te kunnen volgen. Eigenlijk hadden we iets heel anders verwacht, en we waren blij verrast bij het zien van het resultaat. Ook de voorbereiding en uitwerking van deze tentoonstelling was een rijke ervaring, te veel om in één tentoonstelling te kunnen weergeven. Te veel ook om te kunnen stoppen met deze trilogie. Er worden al plannen gesmeed voor een opvolging.

RisoBrussel heeft van dit derde luik gebruik gemaakt om met de problematiek van huisvesting de woningen van Kuregem te betreden. We maakten gebruik van de contacten die we hadden opgebouwd vanuit luik één en twee om aan diverse groepen het bestaan van de Brusselse Huisvestingscode (van kracht sedert 1 juli 2004) uit te leggen. Het werken met bestaande groepen gaf ons de mogelijkheid om deze code toegankelijk te maken voor een 220 tal personen uit Kuregem. We bouwden zelf een huisje dat het mogelijk maakte om te antwoorden op de vraag of een aantal onderdelen van een woning in goede staat en conform de nieuwe code verkeren. Tijdens de uiteenzetting werden de onderdelen van een woning, elektrische installatie, gasleiding, verwarmingstoestellen, ... afzonderlijk benaderd.

Bewoners kregen de kans om de structurele toestand van hun woning op foto vast te leggen. We stelden hiervoor een digitale camera ter beschikking. Bewoners zijn geen experts maar de resultaten tonen dat bewoners goed kunnen inschatten of een woning al dan niet conform

is met de nieuwe regelgeving. We kregen een schat aan informatie en een samenvatting werd tentoongesteld.

We sloten dit luik af met een leuk afsluitingsfeestje met hapjes, drank, fotosessies, volksdans en traditionele dans.

Foto: Sherazad Seddiki

Foto: Sherazad Seddiki

Foto: Sherazad Seddiki

Uitlopers van de tentoonstelling

Technisch advies

Na de uiteenzetting over de huisvestingscode konden we vaststellen dat de groepen veel interesse vertonen voor de aangehaalde thema's en RisoBrussel liet zich opnieuw uitnodigen. De asbl Entr'aide des Marolles heeft een dokterstas gemaakt met als inhoud alle technische problemen die je in een woning kan tegenkomen. En ook een aanbod van oplossingen. Er worden bruikbare tips gegeven die Miet en Jan met de pet kunnen toepassen. We werkten in de groepen verder rond het thema vocht in huis. Alleen al toekomen met een dokterstas maakt de groepen nieuwsgierig. De opbouwwerkers maken een ernstige indruk. De bespreking verloopt vlot omdat de inhoud van de valies interactief werken mogelijk maakt. Deelnemers kunnen zelf vocht detecteren en de graad van vochtigheid meten. Na elke uiteenzetting worden we stevast uitgenodigd om de toestand thuis in enkele woningen te komen vaststellen. Meestal konden de problemen met een kleine herstelling door de huurder zelf worden opgelost.

Vrouwen vertellen hun verhaal over migratie en wonen in Kuregem

Gedurende het hele jaar konden we bewoners en groepen mobiliseren rond de voorbereiding en het opzetten van de tentoonstelling. Tussen de tekeningen gemaakt door de kinderen, de voorwerpen en de panelen die iets vertellen over afkomst en wonen in Kuregem nam het woord ook een belangrijke plaats in. Onze moeders, zussen, nichten brachten een mooi geschenk: hun verhaal over hun geschiedenis, de pijn van de migratie, de moeilijke tijden en de tijden van hoop.

Bij luik twee werd een hele dag voorzien, en aan elke deelnemer werd gevraagd om voor een hapje en een drankje te zorgen. De boodschap was goed overgekomen en de dag kon starten met een warm onthaal rond de tafel gevuld met de heerlijkste hapjes. De vrouwen waren bereid om te delen, niet alleen de hapjes, maar ook de meest intieme verhalen.

Alle middelen werden ingezet opdat dit een bijzondere dag zou worden. Het zaaltje van la Boutique Culturelle was oosters aangekleed en

zorgde voor een warme en gezellige sfeer. Er was een grote opkomst, en grenzen werden verlegd. Onder vrouwen moest er niet gezwegen worden, ze waren niet bang om hun verhaal te vertellen en te delen met vrouwen uit andere culturen. De groep was naar afkomst gemengd samengesteld: vrouwen afkomstig uit Marokko, Turkije, Italië, Pakistan, en andere landen.

Elkeen vertelde zijn verhaal van migratie in een eigen taal, soms afgewisseld met stilte.

De formule van het gesproken woord werd opnieuw toegepast bij luik drie. Het gesprek werd ingeleid met de film „Au delà de Gibraltar”. Moeders kwamen getuigen en brachten hun dochter mee voor de vertaling. Dochters zijn meestal hier opgegroeid en weten amper wat het is om in Turkije of Marokko, of elders te wonen. Wel kennen ze allen nog zeer goed de cultuur van het thuisland. Hun identiteit is steeds een worstelen tussen de twee culturen.

Foto: Michel Demol

De moeders betreuren de rol die hen werd toebedeeld. Vol overgave stonden ze in de keuken de lekkere hapjes klaar te maken. Ze kregen weinig kansen. De vaders gingen het huis uit werken en konden contacten leggen. Ze waren beter geïntegreerd, kenden Belgische vrienden en spraken Nederlands of Frans. De moeders moesten zich behelpen met hun kinderen als tolk. Voor de vaders was emigreren de beste beslissing die ze konden nemen. In het thuisland waren er weinig kansen om te ontplooiën. Ze waren ook zo onder de indruk van de verhalen van anderen dat ze zelf besloten te emigreren. En de vrouwen hoorden te volgen. De moeders die de kans gekregen hadden om uit huis te werken waren het meest tevreden met hun lot. Ze kregen net als de mannen de kans om de taal van het gastland te leren en er vrienden te maken. Maar de vrouwen geven zich niet over aan het lot. Zelfs op oudere leeftijd beginnen ze met een cursus lezen en schrijven. Voor hen was België geen gemakkelijk land. Het dagelijks leven kende te veel onzekerheden. En toch verkiezen ze bijna allemaal om hier te blijven. Wat hen hier houdt is moeilijk uit te leggen. Behalve als er kleinkinderen zijn. Met deze schatjes is er geen sprake van terugkeren. Een moeder vertelde over haar man die terug naar Italië wou. Ze hebben een compromis gevonden, enkele maanden ginder, enkele maanden hier. Nu haar man overleden is verkiest ze om hier te blijven. Huisvesting zelf kwam in dit debat enkel zijdelings aan bod. Vooral het tekort aan betaalbare huurwoningen. En dat is jammer, want ze wensen allen graag in Kuregem te blijven wonen. Het debat werd afgerond rond warme hapjes.

Raadzaam renoveren

Vanaf 2004 ging in de Veeartsenijbuurt een nieuw wijkcontract van start. Dit wijkcontract situeert zich in de omgeving van het Raadsplein en kreeg als naam „Raads”. Met meerdere partners actief rond huisvesting te Kuregem werd door RisoBrussel in naam van het partnerschap een project „Raadzaam Renoveren” ingediend.

Leentjebuur

Renoveren kost geld. Met dit project wensen we tegemoet te komen in de kostprijs van

de renovatie. Zowel eigenaars als huurders beschikken in deze buurt slecht over een krap budget. Gereedschap om te renoveren dat men slechts éénmalig gebruikt voor renovatiewerken kan aan zeer lage huurprijs ter beschikking worden gesteld. Voor de opzet van dit project gingen we te rade bij Buurthuis Bonnevie in Molenbeek. Daar functioneert de uitleendienst al enkele jaren. Met raad en daad werden we bijgestaan voor de uitwerking van dit project.

Samen onder één zeil

Bij de voorbereiding van dit project werden alle partners betrokken die te Kuregem werken aan huisvesting. RisoBrussel kon dit project indienen in naam van het partnerschap huisvesting Kuregem. Hiervan maken RisoBrussel en het Centre de Renovation Urbain (CRU) deel uit. Samen vormen zij de uitvoerders van het project en worden gesteund door de Régie des Quartiers Anderlecht en Casa Blanco (projecten van socio-professionele inschakeling in de bouw), Huurdersunie Anderlecht (voor alle mogelijke huurderadviezen), Logement Pour Tous en Baïta (sociaal verhuurkantoren)

De kwaliteit van de woningen verbeteren

Met het project „Raadzaam Renoveren” wensen we in de buurt de kwaliteit van de woningen te verbeteren. Het verbeteren van de kwaliteit van ongezonde woningen, het verhogen van het comfort, zonder dat dit gevolgen heeft op de huurprijs, dat is ons finaal doel. We doen dit door informatie te verschaffen over hoe renoveren, hoe klussen opknappen? Alle mogelijke informatie hieromtrent wordt aangebracht. De uitleendienst, waar bewoners gereedschap kunnen huren werkt hiervoor als lokmiddel. Bij de projectaanvraag werden middelen voorzien voor een technische begeleider. Voor dit luik van het project draagt het opbouwwerk de verantwoordelijkheid. Bewoners die gebruik maken van de uitleendienst krijgen hierbij individueel technisch advies, met zelf begeleiding aan huis bij de uitvoering van de werken. We nodigen deze bewoners uit voor informatiesessies in groepsverband voor het uitwisselen van ervaringen. Een vragenlijst die peilt naar mogelijke interesse werd reeds

voorbereid. We opteren voor maandelijks een sessie vorming, bij voorkeur s'avonds maar ook overdag voor bestaande groepen, en voor vrouwen die overdag meer tijd hebben. De onderwerpen handelen over veiligheid binnen de woning, hoe verbouwen, ...

Gevelrenovatie en renovatiepremie

De uitvoering van dit luik valt onder de verantwoordelijkheid van de CRU. Een architect zal bewoners eigenaars met raad bijstaan in de aanvraag van premies. Dit project voorziet ook een voorfinanciering. Eigenaars betalen enkel hun gedeelte van de factuur, het gedeelte dat in aanmerking komt voor een renovatiepremie wordt voorgeschoten. De gemeente Anderlecht betaalt de interesten.

Het aanbod verhogen van woningen voor een sociaal verhuurkantoor

We maken door middel van dit project contacten met eigenaars. We informeren hen over de voordelen van het verhuren van hun woning via een sociaal verhuurkantoor. Bij leegstaande panden leggen we uit hoe een samenwerking met een sociaal verhuurkantoor een oplossing kan bieden. We rekenen er op dat de gemeente Anderlecht met een taks op leegstand als zachte dwang de eigenaar kan motiveren om zijn woning opnieuw verhuurbaar te stellen. Door de woning ter beschikking te stellen aan een sociaal verhuurkantoor heeft de eigenaar recht op een renovatiepremie.

Zonnen

De zomervakantie staat voor de deur en dit project staat nog niet in zijn startblokken. We kunnen deze zomer nog rustig gaan zonnen want de uitvoering van het project kende een grote vertraging omdat alle sociale projecten van het wijkcontract Raads te Anderlecht niet werden weerhouden door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. We dienden een nieuwe aanvraag in. Deze werd door de gemeente Anderlecht goedgekeurd. We wachten nu op een fiat van het Gewest. We hopen met een egaal bruin kleurtje in het najaar van start te kunnen gaan. Het project

Foto: Michel Demol

kent een levensloop van vier jaar waarvan al ééntje weg valt wegens de opgelopen vertraging.

Tussentijds bilan

Eind juni 2005 na 2 jaar werken aan het project huisvesting kunnen we de balans opmaken met als resultaat dat we een 200-tal personen bereikten rond het project huisvesting. Alle bevolkingsgroepen waren aanwezig. De doorsnee bewoner, enkele handelaars, groepen vrouwen uit verschillende culturen, enkele groepen mannen. We hebben ook ons netwerk met plaatselijke verenigingen en actoren op het terrein kunnen uitbreiden. Allen uiten ze de wens om met ons rond het thema huisvesting verder te werken. Bij de aanvang van het opbouwwerkproject

huisvesting werd in een stuurgroep nagedacht over hoe in Kuregem een opbouwwerkproject huisvesting op te starten. Naast de partners actief rond huisvesting maakten ook het OCMW, le Syndicat de locataires, les Pissenlits en een afvaardiging van het schepenaamt opbouwwerk hiervan deel uit. Nu het project op de sporen zit wenst deze groep nog verder te functioneren maar met een andere functie. De groep heeft verder reden van bestaan om gezamenlijk vanuit Kuregem een standpunt rond huisvesting in te nemen. Het OCMW is vragende partij om de rol als motor voor deze groep op zich te nemen. Afspraken hieromtrent moeten nog gemaakt worden in de nabije toekomst. Naast de stuurgroep huisvesting werkt RisoBrussel verder in het partnerschap huisvesting in het kader van het wijkcontract.

En wat met de dynamiek van partners en groepen die meewerkten aan de tentoonstelling? Met deze partners werd afgesproken om in het najaar verder te zoeken hoe dit thema kan verfijnd worden naar wat als gezamenlijk project kan worden opgezet. Hoe pakken we dit aan? Ten huize van elke partner gaat eenieder zijn werking voorstellen en eventueel andere partners aanbrengen. Het was namelijk bij de evaluatie gebleken dat er goed werd samengewerkt, maar dat sommigen de inhoud van de werking van andere partners niet kennen. Tegelijkertijd biedt dit de mogelijkheid om uit te dokteren hoe in de toekomst verder te werken. Wat is het gezamenlijk doel en wat wensen we te realiseren. RisoBrussel zou liefst hieruit een actieve kern zien groeien van bewoners die mee aan de kar trekken om te ijveren voor een betere huisvesting te Kuregem.

Seddiki Sherazad
Manu Aerden

Aanval op afval

Opkomen voor een proper Brussel

De afvalstroom lekt

Als je een euro zou moeten geven aan al de wijk-comités die jaarlijks met borstel en vuilnismand de straat optrekken, zou je dat een flinke duit kosten. Maar wat wil je? Onze afvalstromen zijn gigantisch. Als we maar een klein deel daarvan „morsen” op straat, levert dat meteen een pak sluikstorten op. In 2004 kwamen een boel comités en terreinverenigingen samen in het platform „aanval op afval” om het probleem samen aan te pakken.

Pact

Het platform bestaat uit bewoners en verenigingen uit Sint-Joost, Schaarbeek, Laken en andere oorden ... Bral en Inter Environnement Bruxelles trekken aan de kar. Enkele opbouwwerkers zitten ook in de voorste linies. Het platform wil mensen sensibiliseren. We geloven in een intense samenwerking met de overheid. Een anti-afvalpact tussen de overheid en de Brusselaars, ook verenigingen en bedrijven, zou een stap vooruit zijn. Maar het platform heeft ook voorstellen om het beleid te verbeteren. Het heeft verschillende avonden gekost maar het resultaat is een gemeenschappelijke tekst die het probleem van a tot z bekijkt.

Klaterende afvalbron

Geen properheid zonder afvalpreventie. Ons hallucinante consumptiepatroon zorgt in de dicht bevolkte wijken van Brussel voor een enorme afvalberg op een zeer kleine oppervlakte. Sluikstorten en zwerfvuil zijn daar het gevolg van. Daarom kunnen we het vuilnisprobleem niet oplossen met alleen sensibilisering of repressie. Pas als we onze economie bijschroeven en zorgen voor minder afval in de winkelrekken, kunnen we deze stad properder krijgen. Jammer dus dat er een minister voor „leefmilieu” is en een staatssecretaris voor „properheid”. En een afvalplan naast een nieuw properheidsplan. Wij hadden liever een enkele ministerpost gezien met

1 plan voor beide. Het alfa en het omega is voor ons afval voorkomen. Heel wat studies tonen dat hergebruik in een dichtbevolkte regio als de onze milieuvriendelijker is dan recyclage. In de flessenbranche scoort herbruikbaar polycarbonaat het best, voor – in die volgorde – herbruikbaar glas, eenmalig plastic en helemaal onderaan drankkarton. Het platform vraagt dat de federale regering zorgt dat wegwerpflessen meer kosten in de winkel dan „retourflessen”.

Ook andere wegwerpproducten moeten een ecotaks krijgen. Wegwerpzakjes bijvoorbeeld. Die komen nu massaal op straat terecht. De Ieren hebben meer dan 90% van hun wegwerpzakjes in één week verbannen door 0,15 € „PlasTax” te heffen per zakje. Dat kan hier zeker ook.

Foto: Michel Demol

Jammer genoeg hebben de 3 Gewesten samen beslist niet verder te gaan dan een overeenkomst met de distributiesector. Dat moet een geleidelijke vermindering opleveren van het aantal plastic zakjes. Een halve stap vooruit is dat.

Producent betaalt

Niet alleen de consument maar ook de producent moet de impact van z'n daden op het milieu afwegen. Vandaag bestaat de mogelijkheid al om versleten elektronische toestellen in te leveren via het Recupel systeem en drankverpakkingen via Fost Plus. Dat vergemakkelijkt recyclage. Maar vermits die overkoepelende organismen opdraaien voor de inzameling en de verwerking, heeft de producent weinig reden om afval te voorkomen. Alternatief? Als de producent een variabele bijdrage betaalt voor de terugname – eentje die varieert in functie van de milieuvriendelijkheid van het product – worden ecologische producten meer gepromoot. En door statiegeld te heffen wordt de gescheiden inzameling van die producten vergemakkelijkt.

Consument betaalt

Vlaanderen kent de „gedifferentieerde tarifiering” waarbij de vervuiler betaalt voor het volume of gewicht van zijn of haar afval. Dat heeft een flinke zet gegeven aan de recordrecyclage en aan thuiscomposteren. Eindelijk is de groei van de Vlaamse afvalberg gestopt. Volgens de Brusselse regering zou dit systeem in de stad leiden tot nog meer sluikstorten. Toegegeven, ze hebben een punt. Het platform ziet echter wel iets in een gecombineerd systeem zoals in Luik: een bepaald aantal zakken (in functie van de gezinssamenstelling en eventueel zelfs het inkomen) is gratis. Boven dat plafond moet je betalen. Op die manier stimuleren we mensen om minder weg te gooien zonder blinde tarifiering. De forfaitaire milieutaks kan dan de baan ruimen.

Kringdingetjes

In Brussel is de kringloopsector nog een mager beestje. Lang niet te vergelijken met Vlaanderen. Meer winkels, met frisse winkelrekken en uitstalramen en een systematische inzameling van

herbruikbare spullen ... dat zou van pas komen. De tijd is rijp voor een quantumsprong voor hergebruik!

Haast en speed

Er zijn veel te weinig openbare vuilbakken in deze stad. Scholen, winkelstraten of stations zouden broeihaarden van vuilbakken moeten zijn. In de verschillende afvalkleurtjes liefst (wit, geel, blauw). Als je mensen aanzet om hun afval te sorteren, is het logisch dat je hen ook die mogelijkheid biedt op straat. Gelukkig schijnt het Gewest nu het nut van selectieve vuilbakken in te zien. Er komen ook glasbakken met een scheiding tussen bruin en wit glas.

Over de ophaling in de buurten heerst veel ongenoegen. De „vuilnismannen” werken volgens een systeem „fini-fini”. Als ze sneller werken, hebben ze vroeger gedaan. Dat leidt jammer genoeg tot haastwerk waarbij zakken rond gesleurd worden of vergeten en de inhoud breed uitgesmeerd. Tot overmaat van ramp gebeurt het soms dat de vuilkar passeert na een poetsbeurt door de plaatselijke gemeentelijke straatveger. Die „keert terug naar start maar ontvangt geen geld”.

Containers te vinden?

Deze stad telt negen containerparken die naam waardig. Zeven daarvan zijn gemeentelijk, hebben elk hun eigen reglement en staan alleen open voor hun eigen inwoners. Wie in Sint-Agatha een huis renoveert, moet met haar of zijn bouwafval helemaal naar het gewestelijk park in Neder-over-Heembeek. Gelukkig komt het Agentschap Net Brussel ook bij je thuis. Een telefoontje volstaat en voor huishoudtoestellen en dergelijke zijn de eerste twee kubieke meters gratis. Probleem is wel dat weinig mensen weet hebben van deze dienstverlening. Enfin, de hoek van de straat is ook geen slechte plek om je oude lavabo te dumpen. Misschien is er beterschap. Gemeenten kunnen nu subsidies krijgen voor personeel van hun containerpark. Het aantal gemeentelijke parken zit nu in stijgende lijn. Het platform „aanval op afval” supportert. Waarom zou het Gewest die parken echter niet simpelweg zelf uitbaten? Dan hangt het integraal van haar af en

dan krijgen we tenminste een coherente aanpak. En als er plaatsgebrek in het spel is, kunnen ze mobiele of tijdelijke containerparken invoeren. Een norm die wij graag overal ingevoerd zouden zien: bouwafval gratis. Als je renoveert, ben je immers geen vervuiler; je bewijst de maatschappij een dienst.

Dringend: meer info!

Bral heeft een kleine bevraging gedaan op straat en 94% van de respondenten wisten niet dat Net Brussel grof huisvuil gratis aan huis komt ophalen. De mensen die een containerpark weten op te noemen, zijn niet veel dikker gezaaid. Ook de Kringwinkels zijn nobele onbekenden voor de doorsnee Brusselaar.

Brochures zijn er nochtans zat. En Louis met de walrus is genoegzaam bekend. Maar in de achtergestelde buurten werkt het geschreven woord nauwelijks. De communicatie moet visueel en kleinschalig. Vertrouwenspersonen bereiken soms meer dan een kalendertje.

Wie met vragen of klachten zit, weet nog te weinig waar naartoe. Het groene nummer van Net Brussel is onderbemand en bovendien kan je er maar terecht met vragen die aan hen gericht zijn. Er is nood aan één enkel nummer dat alle soorten vragen en klachten opvangt. Opbouwwerkers kunnen een overleg opzetten tussen bewuste en minder bewuste bewoners. Als mensen praten, kan er veel uit de bus komen.

De roe

Er zullen altijd schuinmarcheerders zijn. Onze houding is dat de overheid haar inwoners stevig op de vinger mag en moet tikken als ze tenminste zelf stevig in de schoenen staat. Lees: als ze alternatieven aanbiedt voor de verspileconomie. Ook hier weer zou een eenduidig beleid nuttig zijn. Boetes overal even hoog met andere woorden. En als het kan, is het socialer en effectiever een recidivist een taakstraf op te leggen dan hem een superboete aan te smeren. De vervuiler kuist!

Foto: Archief BRAL

Attention: action!

Eind 2004 pakte het platform uit met een reeks acties op straat. Het borstbeeld van Houwaert in Sint-Joost kreeg een secretaresse en een botsauto van sluikeafval. De straten van de Brabantwijk en de buurt rond Dailly hebben we opgefleurd met spandoeken. Op het Anneessensplein verrees een verlichte afvaltoter. En de Bricoleurs zonder grenzen organiseerden samen met Constant vzw een workshop „recup-kunst”.

In 2005 blijft het voorlopig windstil. De bevoegde ministers hebben niet meteen centen vrij om de coördinatie van een nieuwe campagne te betalen en de leden kunnen niet blijven wroeten via eigen fondsen.

Gelukkig heeft Emir Kir, staatssecretaris van properheid, ons z'n akkoord gegeven voor een onderhoud: op 20 juni om 20 uur ontmoeten we hem om onze voorstellen over afvalophaling te bespreken. Plaats en agenda weten we op dit moment nog niet maar wie geïnteresseerd is er bij te zijn, kan Bral contacteren.

Piet Van Meerbeek

Meer info ook op www.bralvzw.be.

Platformtekst

Preventie

Normen voor afvalvermindering inbouwen in milieuvergunning van bedrijven. Kantoren, administratie en horeca opleggen aan afvalpreventie en selectieve inzameling te doen.

Producenten zelf laten opdraaien voor milieuschadelijke producten. Lessen trekken uit het systeem Recupel en Fost Plus. De garantieperiode op producten wettelijk verlengen.

Een echte ecotaks heffen op vervuilende producten.

Ook een hogere BTW heffen op vervuilende producten en een lagere voor de milieuvriendelijkere producten. Levering aan huis (brouwers, melkboeren, ...) subsidiëren met ecoboni.

Een plafond instellen op de hoeveelheid gratis in te leveren restafval, afhankelijk van het aantal gezinsleden en van het inkomen. Boven dat plafond moet de particulier het restafval betalen. De forfaitaire afvaltak kan dan afgeschaft worden.

Composteerbakken en wijkcomposteringscentra subsidiëren (beide onder begeleiding).

Sensibilisering tegen verkwisting. De stadswachten inschakelen in de sensibilisering. Gerichte sensibilisering van handelaars en hun klanten.

Meer hergebruik & Recyclage

Een kringloopwinkel per 80.000 inwoners. Investeren in het imago van hergebruik.

Katoenen luiers verhuren of subsidiëren.

Wegwerpluiers recycleren.

Statiegeld invoeren om (gescheiden) inzameling te stimuleren.

Betere ophaling van alle afval & properheid

Geen haastwerk meer bij de ophaling. Alle reglementaire zakken moeten mee. Straten vegen na ophaling. Groente- en fruitafval, tuinafval en herbruikbare goederen overal in het gewest ophalen.

Kleine containers of afvalpunten voor papier en PMD voor de dichtst bevolkte buurten onderzoeken, eventueel ondergronds of onder begeleiding zodat het geen slukstorten worden.

Voldoende attractieve openbare vuilnisbakken die regelmatig geleegd worden. Ook aparte vuilnisbakken voor papier, GFT en PMD.

Een containerpark per 80.000 inwoners. Elk park open voor alle Brusselaars, ook mensen zonder papieren. Overal hetzelfde beleid. Bouwafval gratis want wie renoveert, is geen vervuiler.

Hondenbaasjes moeten een papieren zak dragen.

Meer hondentoiletten inrichten en ze onderhouden.

Meer openbare WC's.

Het Gewest moet opnieuw groot huisvuil ophalen.

Beter beheer

Van properheid en afval een gewestelijke bevoegdheid maken.

Het netheidsplan en het afvalstoffenplan samenvoegen.

Ook een lokaal luik voorzien in zo'n plan (met een specifieke aanpak van de lokale problemen per buurt).

Meer coördinatie tussen de verschillende overheden.

Netheidscontracten tussen Gewest en Gemeenten vervangen door een breed anti-afvalpact waarbij bewoners, verenigingen, scholen en bedrijven betrokken worden.

Eén goed bereikbare ombudsdienst voor alle overheden tegelijk.

De communicatie meer richten op een achtergesteld publiek, bv. meer visueel.

Repressie is nodig maar dan wel gepaard met een degelijke afvalpreventie. Overal dezelfde normen en boetes.

Meer personeel voor milieupolitie en voor milieudossiers op de parketten.

Verwerken

Een 2de composteercentrum bouwen.

Geurhinder van het eerste composteercentrum oplossen.

Afbouw van de verbrandingscapaciteit van Neder-Over-Heembeek.

De haalbaarheid van een drogingsinstallatie van huisvuil en groen- en tuinafval onderzoeken (Fermentatie principe).

26/11/2004

Campagne openbare netheid „Brabant-Groen”

Een niet zo proper inleiding.

De Brabantwijk, gelegen tussen het Koninklijk Tracé en het Noordstation, is slechts een vierkante kilometer groot maar huisvest zoveel functies dat ze de buurt aanzienlijk belasten op gebied van openbare netheid.

Zwerfvuil blijft de nummer één vervuiler en dit is niet verwonderlijk met de aanwezigheid van het Noordstation en de daarmee gepaard gaande 25 000 pendelaars (bedrijven en scholen) die de wijk dagelijks doorkruisen. Ook de Brabantstraat, een winkelstraat met internationale aantrekkingskracht, heeft als vervelend neveneffect dat nabijgelegen residentiële straten worden aangetast door zwerfvuil, karton, paletten,...die vaak achtergelaten worden door cliënten van de Brabantstraat.

Deze buurt heeft ook een zeer dichte bevolking. Mensen zijn klein behuist en weten met hun afval geen blijf wegens gebrek aan opslagruimte. Het probleem van sluikestorten is in deze wijk zeer groot. Niet enkel bewoners van de wijk maar ook mensen die de wijk doorkruisen beschouwen de Brabantwijk soms als openbare dumpingplaats en waarom niet? Een vuilniszak meer of minder, een koelkast of zitbank meer of minder ...

Door haar speciaal statuut (pendel, winkel, werk, prostitutie en woonwijk), de daarmee gepaard gaande problemen van zwerfvuil, sluikestort en niet te vergeten wildplassers gecombineerd met een chronisch gebrek aan voorzieningen en straatmeubilair maken van de Brabantwijk, om het cru te stellen, een potentiële vuilnisbelt van wereldformaat.

Deze problemen werden trouwens als één van de belangrijkste oorzaken van mijdingsgedrag en onveiligheidsgevoelens bij bewoners en gebruikers van de wijk genoemd in een groot-schalige leefbaarheidsenquête uit 1994 over de Brabantwijk. De resultaten van de enquête en

Foto: Gaston V

klachten van buurtbewoners en scholen leidden ertoe dat het Meldingspunt zich actief ging inzetten voor de verbetering van het leefkader van de Brabantwijk. De verloedering van het straatbeeld en aanhoudend sluikestorten stonden vooraan op de agenda.

Wat is er in het verleden i.v.m. de problematiek in de wijk gebeurd? Eventuele leerpunten?

In 1998 werd al aanhoudelijk het signaal gegeven door buurtbewoners van de Dupontstraat dat de toestand escaleerde. Drie braakliggende stukken grond, waar voorheen huizen hadden gestaan, waren een trekpleister voor sluikestorttoeristen geworden. Deze hoeken stonden en beetje symbool voor het gebrek aan aandacht en investering door de politieke wereld. Ook deze buurt heeft lang te lijden gehad onder het Nolsisme... De bouw van een gewaagde, doorzichtige toren constructie op een van die terreinen en dit in samenwerking met belangrijke partners binnen en buiten de Brabantwijk was het startschot om opnieuw aandacht te vragen voor de precare toestand waarin deze wijk zich bevond. Er was een tijdelijke oplossing voor het aanhoudend dumpen van vuilnis met het

duidelijke signaal aan de overheid om duurzaam te investeren in deze buurt. Een belangrijke initiator voor het nieuwe project was het beëindigen van het contract met NetBrussel. Tot maart 2002 werden de gemeentelijke straten namelijk door straatvegers van het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest (Agentschap Net Brussel) schoongeveegd.

Foto: Michel Demol

Deze dienst was tijdelijk en werd gefinancierd met een subsidie overschot van een wijkcontract. De schoonmaak gebeurde dagelijks, wat voor een wijk als de Brabantwijk met zijn vele pendelaars, dichte bevolking en gebrek aan straatmeubilair geen overbodige luxe is. Maar dergelijke tijdelijke

operatie creëerde ook veel valse verwachtingen bij de bevolking. Verwachtingen die de gemeente door gebrek aan mankracht en middelen niet kon inlossen. Om een idee te geven: Schaarbeek, dat 15 km² groot is, heeft slechts evenveel straatvegers ter beschikking als Sint-Joost-Ten-Node dat maar 1 km² oppervlakte heeft. Dus werd onvermijdelijk na afloop van dit tijdelijke contract een gevoelige toename van zwerfvuil en sluikestort in de Brabantwijk waargenomen.

In 2002 kwam naar aanleiding van de verslechtering van de toestand de werkgroep properheid voor de eerste maal samen. Deze werkgroep werd in het kader van het wijkcontract Brabant-Groen door de vzw RenovaS en het Opbouwwerk Brabantwijk opgestart omdat duidelijk was dat het zwerfvuil- en sluikestortprobleem nog steeds enorme wrevel creëerde bij bewoners en gebruikers van de wijk. Het bezorgde de Brabantwijk daarenboven een zeer negatief imago als onveilige buurt. In eerste instantie werd geopteerd om enkel te werken met buurtorganisaties en lagere scholen uit de wijk. Het idee was om via kinderen ook de ouders te sensibiliseren. Vele organisaties en scholen hadden al diverse projecten rond leefmilieu georganiseerd. De bedoeling van deze eerste ontmoeting was een uitwisseling van ervaringen en kennis rond de thematiek. Op basis van een brainstorming zou het gezamenlijk project uitgewerkt worden en dit onder leiding van een professional in dergelijke materie. De reacties op deze brainstorming waren op zijn minst gezegd zeer lauw. De conclusie van het gesprek was dat eerst de verantwoordelijke overheden in de wijk moesten investeren eer zij nog aan een project zouden werken.

Ten tijde van deze werkgroep circuleerde ook een zoveelste bewonerspetitie waarin enerzijds het gebrek aan initiatief van de gemeente werd aangeklaagd en anderzijds de buurtorganisaties werd verweten dat hun acties geen effect hadden omdat ze slechts occasioneel plaatsvonden en omdat belangrijke partners te weinig betrokken werden.

Maar niemand wist nog hoe het probleem aan te pakken, er werd niet meer gepraat tussen de gemeente en de bewoners. Alle partijen konden enkel vaststellen dat de wijk er smerig bijlag. Hoewel de opstart van de werkgroep

een flop werd, was het signaal dat ons door buurtbewoners, organisaties en scholen werd gegeven duidelijk. Het ging inderdaad al te vaak om occasionele interventies zoals schoonmaakacties, e-mails naar de gemeente, petities... Handelaars, pendelaars en hogescholen werden weinig aangesproken. De dialoog tussen de gemeente en het terrein was onbestaande of in het beste geval slecht. Samengevat: de initiatieven waren een te sporadisch en onvoldoende antwoord op een grondig probleem. Het project had dus meer ruggengraat, meer coherentie en een leidraad nodig om echte actie te ondernemen. Vanuit deze vaststellingen zag de netheidscampagne Brabant-Groen het licht.

Netheidscampagne Brabant-Groen: werkwijze en doelstellingen

Deze campagne zou in de eerste plaats alle partijen betrekken, dus zowel bewoners als handelaars, (hoge)scholen, buurtorganisaties, gemeente, NetBrussel en de milieupolitie.

Samen met een groep bewoners die de petitie gelanceerd hadden, geïnteresseerde buurtorganisaties, de school-buurt coördinator en de winkelstraatmanager werd een nieuw strijdplan uitgedokterd. Daarbij was het belangrijk dat de krachten op het terrein gebundeld werden om met een duidelijke boodschap naar buiten te komen en dit onder één logo waarin de verschillende initiatieven onderdak konden vinden. Het moest ook gaan om een duurzaam project dat via overleg met de gemeente kon leiden tot engagementen op lange termijn. Twee grote zaken staan centraal. Een duidelijker, coherenter beheer en een grotere investering in de wijk door de verschillende overheden. En een beter nakomen van de plichten inzake openbare netheid door bewoners en gebruikers van de buurt.

Hoe gingen we concreet tewerk? Er werden meerdere debatten gepland tussen wijkactoren en bevoegde overheidsdiensten (een ambtenaar van de gemeentelijke dienst openbare reinheid, de milieupolitie, NetBrussel en de schepen van openbare reinheid). De debatten werden gevoerd aan de hand van twee werkinstrumenten, het charter en de inventaris. Het charter moest in de

eerste plaats ieders rechten en plichten nog eens opfrissen zonder een bepaalde groep te viseren. Het was ook een interessante manier om de vastgeroeste dialoog tussen wijk en overheid weer open te trekken. Bewoners kregen daardoor ook een duidelijker inzicht in het ingewikkelde kluwen van verantwoordelijkheden van de verschillende diensten. Naast het charter werd tijdens deze gesprekken ook een inventaris opgemaakt van de specifieke netheidsproblemen. Wat loopt waar fout en hoe kan men meer op maat ingrijpen? De gemeente gaf in het verleden vaak als argument dat door gebrek aan geld niet méér in de wijk geïnvesteerd kon worden maar niets belet dat de beschikbare middelen efficiënter worden ingezet.

Foto: Gaston V

Via de inventaris identificeerde de werkgroep een aantal problemen en stelde ook samen met de overheidsdiensten een aantal oplossingspistes voor. Opdat de inventaris geen dode letter zou blijven, werden op basis daarvan gezamenlijk concrete acties voorgesteld en samen gegoten in een rooster. Welke acties kunnen bewoners, scholen, handelaars ondernemen? Welke acties kunnen de gemeente, de politie en NetBrussel ondernemen? Dit rooster dient ook als evaluatie instrument. Welke acties werden geconcretiseerd, welke niet en waar moet er bijgestuurd worden? Naargelang de campagne vorderde of er nieuwe elementen bijkwamen, werd het ook systematisch aangevuld met de betrokken partijen. De debattenreeks werd afgerond met een wijkwandeling waarop de bewoners een rondleiding gaven aan politie,

gemeente en NetBrussel om de „zwakke plekken” van de buurt (zoals sluikstortplaatsen, zwerfvuil van de Brabantstraat,...) nog eens extra aan te duiden met de bedoeling om dan die problemen prioritair aan te pakken. Ondanks het feit dat de heikele situatie gekend is, kan een „confrontatie” met het terrein nooit kwaad.

Hoe verliep de actie in de praktijk? Hoe werden bewoners betrokken? Hoe werd het beleid betrokken?

Zoals gezegd zijn we vertrokken van een groep bewoners die een nieuwe petitie gelanceerd hadden. Samen met een aantal sleutelfiguren zoals de school-buurtcoördinator, de winkelstraatmanager, bewoners en een aantal buurtorganisaties hebben we dan eerst d.m.v. het charter en de inventaris een kader geschapen van waaruit de hele campagne kon gevoerd worden. Het was dan de bedoeling om samen met de bevoegde overheidsdiensten het charter en de inventaris inhoud te geven. Bij het uitnodigen van die verschillende diensten hebben we er bij de bewoners op aangedrongen om in de eerste plaats te luisteren en te praten en niet de personen die uitgenodigd werden onmiddellijk te beschuldigen van alles wat fout liep. We vreesden anders te vervallen in het oude patroon van beschuldigen, waarna alles weer zou vastlopen, op een sisser zou eindigen en alle partijen weer in hun schulp zouden kruipen. We zouden constructief tewerk gaan. Als bewoners in tweede instantie toch als drukkingsgroep wilden optreden, door bijvoorbeeld een interpellatie van de gemeenteraad, werd afgesproken dat we hen praktisch zouden ondersteunen maar niet de stappen in hun plaats zouden nemen. Er was namelijk een tendens ontstaan dat organisaties alle verantwoordelijkheid kregen. We waren zowel voor het beleid als voor bewoners de enige gesprekspartner geworden en dan ook het makkelijkste aanspreekpunt om frustraties te ventileren. De overheidsdiensten werden op voorhand duidelijk geïnformeerd over het opzet van de campagne waarbij de nadruk op de dialoog lag en op het zoeken naar oplossingen, samen, elk volgens eigen bevoegdheid, rechten en plichten. Dit om te vermijden dat ze de indruk kregen voor een executiepeleton te verschijnen.

De eerste fase was er dus een van ontzenuwen. Tijdens de eerste vergadering was de ontlading bij buurtbewoners ondanks alles zeer heftig, maar na een half uur scheldpartijen kon er gepraat worden. Het charter en de inventaris bleken tijdens de debatten goede instrumenten om het gesprek open te trekken en een werkbaar actieplan op te stellen. De wijkwandeling-vergadering was ook een alternatieve manier om bewoners met drempelvrees voor vergaderingen te betrekken bij de totstandkoming van de campagne.

Effecten? onverhoopte pluspunten, minpunten, lessen voor de toekomst, nieuwe pistes

Toen we met het nieuwe project van start gingen, was de dienst voor openbare netheid ook volop begonnen met de hervorming van haar diensten. Schaarbeek was al een aantal keer in enquêtes door kranten uitgeroepen tot smerigste gemeente van Brussel, zelfs van België. Actie kon niet lang uitblijven. Deze hervormingen hielden in dat het grondgebied Schaarbeek werd opgedeeld in 5 gebieden waarvan elk gebied beschikt over een eigen zoneverantwoordelijke, personeel en materiaal. De verdeling van het personeel werd afgestemd op de noden van het gebied. De zoneverantwoordelijke werd een contactpersoon voor de wijk. Er werden ook maatregelen getroffen om de samenwerking met NetBrussel vlotter te laten verlopen. Een van de grootste verwijten van bewoners (niet alleen in de Brabantwijk) is dat gemeentelijke en gewestelijke diensten steeds naar elkaar doorverwezen als bewoners klachten hadden.

Er kwam een centraal nummer dat dan naargelang van de bevoegdheid klachten intern doorverwees. Er werden ook witte brigades samengesteld die samen met de milieupolitie controles uitvoeren op sluikstort en wildplassen. Met het charter en de inventaris konden we handig inspelen op de hervormingsvoorstellen die gelanceerd werden door de gemeente. Als antwoord op vele vragen aan de gemeente die in het actierooster werden opgenomen konden er al snel concrete voorstellen gemaakt worden zoals een grotere aanwezigheid van de straatveger, meer regelmatig ophalen van sluikstort (alhoewel we hier ook vooral de

nadruk op preventie en controle gelegd hebben), reinigen van de rioolputten, meer controles op sluikstort. Bewoners werden door deze concrete voorstellen meteen ook meer gemotiveerd om zelf inspanningen te leveren om sensibiliseringsacties mee uit te werken met buurtorganisaties.

Een van de voorstellen die uit de bus is gekomen is de voorbeeldstraatactie: elke maand wordt telkens in een andere straat een grootscheepse infocampagne gehouden. Bewoners krijgen een infopakket over properheid dat onder andere bestaat uit een infofiche waarop de uren van het ophalen van vuilnis staan, nuttige adressen zoals van het containerpark en waarop de rechten en plichten nog eens vermeld worden. Deze infofiche wordt deur aan deur uitgedeeld door de Stadswacht, organisaties en een aantal bewoners.

Bewoners van de straat vegen die dag samen de stoep schoon om nog eens extra in de verf te zetten dat dit een van de taken is van de bewoner zelf. Het geheel wordt telkens met een ontbijtje afgerond. Sint-Lukas Kunsthumaniora zag het in de ludieke acties. Zij bouwden samen met de basisschool De Buurt een afvalmonument uit recyclagemateriaal. Scholen zoals Sint-Lukas Hogeschool en Vlekho besteedden er ook meer aandacht aan dat de onmiddellijke omgeving van de school werd onderhouden. Het was vooral moeilijk om NetBrussel en de Brabantstraat te betrekken bij het project door tegenstrijdige belangen of andere prioriteiten. Nochtans zijn deze actoren cruciaal om het project van de grond te krijgen. De impact van vervuiling op de wijk vanwege de Brabantstraat is immers enorm groot.

Het handelskerncontract voor de Brabantstraat heeft een nieuw elan gegeven aan het project. Dit contract houdt in dat gedurende vier jaar geïnvesteerd wordt door gewest en gemeente om het imago van de winkelstraat te verbeteren. Het handelskerncontract wordt voorgegaan door een onderzoek naar de problemen waarmee de straat te kampen heeft. Een van de zaken die naar voor kwam was het gebrek aan properheid van de winkelstraat en de negatieve gevolgen voor haar imago. Deze meer „officiële” vaststelling en de herhaaldelijke interpellaties van de werkgroep aan het adres van gemeente en

gewest hebben mee gezorgd voor een doorbraak. Samen met Unizo, het handelskerncontract voor de Brabantstraat, hogescholen en NetBrussel zal een gemeenschappelijke actie op touw gezet worden dat uit een communicatie- en een actieluik bestaat. Het luik communicatie houdt in dat klanten van de Brabantstraat door middel van spandoeken gesensibiliseerd zullen worden om hun afval niet op straat te gooien. In de handelszaken komen affiches waarop dezelfde boodschap herhaald wordt. Panelen op belangrijke doorgangswegen, zoals aan het Noordstation, zullen gebruikers van de wijk verwelkomen en vragen om de wijk proper te houden.

Foto: Michel Demol

Ook stewards zullen tijdens het weekend klanten proberen gevoelig te maken voor de kwestie. NetBrussel zal bij aanvang van het schooljaar aan de schoolpoorten van de hogescholen Sensibiliseringsacties houden en jawel, ook prostituees hebben hun vitrine ter beschikking gesteld voor de affichecampagne. Met Unizo en een aantal kruidenierszaken uit de wijk zal het gebruik van herbruikbare boodschappentassen gepromoot worden. Unizo organiseert in die periode ook haar etalagewedstrijd: een mooie winkel in een propere buurt.

Foto: Michel Demol

Naast het sensibiliseringsluik komt ook de „hardere” actie. Er komen anderskleurige vuilniszakken voor handelaars van de Brabantstraat. De handelaars van de Brabantstraat hebben een contract met NetBrussel waardoor hun vuilnis dagelijks wordt opgehaald. Het ongewilde effect van deze betalende dienst is dat veel mensen van buiten de winkelstraat hun vuilnis daar ook komen dumpen. De kost van deze dagelijkse ophaling wordt aan de handelaars verrekend volgens de kwantiteit die wordt opgehaald. Handelaars betalen dus veel geld voor deze dienst. NetBrussel zal dan ook controles uitvoeren op de illegaal gedumpte vuilniszakken. Deze actie gaat eind september 2005 van start.

Tijdens het hele project voelden we dat het betrekkelijk vlot verliep om met de gemeente te onderhandelen, maar om over gewestelijke materie te onderhandelen hebben we gekozen om

de krachten te bundelen en ons aan te sluiten bij het overlegplatform, „Aanval op Afval”, in het leven geroepen door Bral. We werkten met buurtorganisaties en bewonercomités uit heel Brussel aan de totstandkoming van een platformtekst. Deze tekst geeft aanbevelingen aan zowel gemeentes als aan het gewest over het beleid van openbare netheid. In de nabije toekomst willen we die aanbevelingen, als platform, voorleggen aan de bevoegde gewestelijke minister. We streven er ook naar om een „week van de openbare netheid” in het leven te roepen, naar analogie met „De week van de vervoering” om extra aandacht te vragen voor de problematiek.

Er gebeurt dus heel wat en op heel wat niveaus. We hebben geleerd dat we bij aanvang van de eerste werkgroep te snel gereageerd hebben. Er was een groot probleem waar we onmiddellijk een oplossing voor moesten vinden en daarbij hebben we te snel naar de klassieke oplossingen teruggrepen. Een beetje recul en luisteren naar waar het strop zit heeft daarom nog geen wonderen verricht, maar het heeft het project een duw in de goeie richting gegeven.

Omdat je met zoveel verschillende partners samenwerkt en onderhandelt en omdat niet iedereen gelijktijdig mee is, kan ook met deze aanpak het gevaar bestaan dat de ene groep niet echt meer weet waar de andere mee bezig is. Het is belangrijk dat de belanghebbenden een zicht blijven behouden op het geheel van de acties. Het blijft dus een moeilijke doch boeiende evenwichtsoefening.

Geraldine Bruyneel

Anneessens is een propere wijk!

Verslag van een properheidsweek

De Anneessenswijk bevindt zich in het zuidwesten van de Brusselse vijfhoek. Ingesloten tussen de Lemmonierlaan, de Zespenningenstraat, de Anderlechtse steenweg en de Zuidlaan, wordt deze wijk vaak als laatste zwarte vlek van Brussel-Centrum bestempeld. Niet geheel onterecht want de wijk kent een hoog werkloosheidscijfer (27% tegenover 15% (het gewestelijk gemiddelde), een laag gemiddeld inkomen per inwoner (minder dan de helft van het gemiddeld inkomen van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) en is gekend als een arbeiderswijk met een lage scholingsgraad (50% van de bevolking beschikt niet over een diploma) ⁽¹⁾. De leegstand, het vele sluikstorten en het zwerfvuil brengen ook geen heil. Toch helpt dit negatieve imago de bewoners van de wijk geen stap vooruit. Het versterkt hun minderwaardigheidsgevoel en keldert hun eigenwaarde.

Sluikstort

Er zijn verschillende oorzaken voor dit vuile karakter van de Anneessenswijk. Grote gezinnen in kleine huizen (waarvan 1/4 niet beschikt over klein comfort) ⁽²⁾, armoede, leegstand, te weinig of niet aangepaste informatie, veel passage, enzovoort. Een rondvraag bij bewoners maakte ons duidelijk dat het sluikstorten de grootste ergernis teweeg brengt. Dit kent enerzijds een oorzaak in het beleidsmatige: het containerpark is redelijk ver weg; je kan gratis huisvuil laten ophalen, maar dit is beperkt tot 2m³ elke zes maanden; de informatie is niet aangepast aan de bewoners van deze wijk; de vele leegstaande huizen worden er niet minder op (integendeel) en de incoherente coördinatie tussen Brussel stad en het Brusselse Gewest maakt het ook niet makkelijker. Anderzijds hebben de bewoners zelf ook hun verantwoordelijkheid natuurlijk: zij zetten de plastic zakjes rond de bomen, laten oude meubels op straat staan, strooien brood voor de duiven en zetten de vuilzakken op foute dagen buiten.

Foto: Michel Demol

Oude knelpunten

De Buurtwinkel werkt reeds jaren rond deze problematiek. Daar de wijk gekend staat als een transitwijk (volgens cijfers van de Vrije Universiteit Brussel is op 10 jaar tijd 80% van de bevolking verhuisd), blijft dit ook een terugkerende kwestie. Een opvallend kenmerk van voorgaande acties was dat er hoofdzakelijk kinderen bereikt werden. Ongepland waren het telkens opnieuw zij die participeerden aan de acties. Even opmerkelijk hierbij is dat zij tijdens het spel of de „les” heel actief meewerkten, maar eens de animatie gedaan de blikjes weer gewoon de straat op smeten en de

papiertjes naast en niet in de vuilbak deden belanden. Tevens zien we dat sommige bevolkingsgroepen moeilijk te bereiken zijn. Zo was er een uitstap met de vrouwengroep naar het sorteercentrum waarbij de opkomst enorm laag lag omdat zij thuisgehouden door man en/of kinderen niet buiten konden (mochten). Langs de andere kant merken we ook dat, als de betrokkenheid toeneemt, de interesse en actieve inzet in stijgende lijn volgt. Wanneer je bijvoorbeeld eigenaar-bewoners premies geeft om hun gevel te renoveren, moet je logischerwijs minder moeite doen om deze tot participatie te overhalen.

Foto: Simon Minlend

Bij de organisatie van de properheidsweek hebben we enkele van deze aspecten proberen mee te nemen. Om te vermijden dat het weer enkel de kinderen zijn die participeren, is de huidige actie tijdens de week doorgegaan. Dit tegelijkertijd in de hoop dat we zo ook een makkelijkere toegang tot de vrouwen in de wijk zouden kunnen bewerkstelligen (als de mannen van huis zijn...). De kinderen blijven echter een belangrijke doelgroep. Daarom het properheidsspel op woensdagnamiddag en het feest op zaterdag. Dit feest had ook als doel de sociale cohesie tussen de mensen en de wijk te verhogen. Vanuit de wetenschap dat betrokkenheid de inzet verhoogt, hoopten we dit zo te creëren, ook door de manier

waarop we de mensen aanspraken, duidelijk wijzend op het belang dat een propere wijk voor hen persoonlijk met zich meebrengt.

De belangrijkste werkdoelen in onze acties zijn:

- Bewoners weten hoe en op welke tijdstippen de vuilophaling wordt georganiseerd.
- Bewoners weten dat ze elke zes maanden gratis 2m³ groot huisvuil kunnen laten ophalen.
- Bewoners weten hoe je moet sorteren en waarom dit belangrijk is.
- Bewoners gaan bewust en verantwoord om met afval, ze doen preventief aan afvalvermindering.
- Bewoners zijn zich bewust van hun eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van een propere wijk.
- Bewoners kennen vele van hun buren, er is sprake van een grotere sociale cohesie.
- Er is een goedlopend partnerschap tussen de verschillende organisaties uit de wijk.

Op een week tijd zullen we natuurlijk nooit al deze doelen bereikt hebben. Het is wel de bedoeling in elke actie er zo veel mogelijk van te integreren en na te streven. Hiernaast zijn er ook nog werkdoelen die de properheidsproblematiek beleidsmatig benaderen (minder leegstand, meer publieke vuilbakken, enz.). Deze staan echter los van de acties gericht naar bewoners, zoals hieronder beschreven.

Anneessens is een propere wijk! (18/05 – 23/05/2005)

Tegelijkertijd met de containeractie van stad Brussel organiseerden we samen met verschillende sociale organisaties uit de Anneessenswijk een properheidsweek. Deze actie had tot doel samen met de wijkbewoners de wijk proper te maken... en dit zo te houden!

Parade

Om onze properheidsweek aan te kondigen, startten we op maandag met een parade door de wijk. Alle sociale werkers van de verschillende participerende organisaties verzamelden in de Buurtwinkel, deden hun werkpakken aan, namen pan en lepel (om lawaai te maken) ter hand en

trokken naar buiten. Op datzelfde moment gingen de hemelsluizen open en gutste het water in bakken naar beneden. Geen volk op straat dus waaraan we de actie duidelijk konden maken. De aanwezigheid echter van Tv-Brussel en de schepen van properheid, mijnheer Mampaka (met serieuze aanhang) deed ons besluiten er toch voor te gaan. Dan maar extra veel lawaai maken om nieuwsgierigen voor hun raam te lokken. Geef toe, een bende witte mannetjes die in de gietende regen door de straten trekken, daar kijkt toch iedereen van op!

Actie

Gedurende één week werden enkele straten uit de wijk gedeeltelijk genegeerd door de reinigingsdiensten van stad Brussel. Op verschillende tijdstippen trokken sociaal werkers naar buiten om deze straten eigenhandig schoon te maken. Daarbij deden ze een oproep aan de bewoners om hen te helpen én om dit werk ook verder te zetten eens de properheidsweek voorbij was. Onder begeleiding van muziek bouwden we „schoonmaakfeestjes” ten einde deze minder aantrekkelijke bezigheid aangenaam en amusant in te vullen. Het verzamelde afval werd in transparante bakken geplaatst in de straten zelf, zodat de hoeveelheid vuil duidelijk zichtbaar werd. Zo zien de mensen ook wat er vanuit de stad en het gewest voor hen gedaan wordt. Dit in de hoop de vicieuze cirkel – het wordt tóch opgekuist, waarom zou ik moeite doen – te doorbreken. Op hetzelfde moment werden de bewoners geïnformeerd over allerhande zaken die betrekking hebben op properheid: de ophaaldagen van de vuilzakken, hoe sorteren, wat te doen met groot huisafval, enz.

De actie werd afgesloten met een feestje waarop we de properheid in de Anneessenswijk vierden.

Informatie

Aangezien de grootste ergernis van de bewoners het sluikstorten is, besloten we daar de meeste aandacht aan te schenken. De belangrijkste oorzaak hiervan zou een tekort aan informatie zijn. En effectief, minstens 80% van de aangesproken mensen was niet op de hoogte van het

feit dat ieder gezin één keer in de zes maanden gratis 2m³ groot huisvuil kan laten ophalen.

Op meerdere gebieden was dit informatie-aspect heel belangrijk. Mensen worden overspoeld met brochures en folders die uiteindelijk niet (kunnen) gelezen worden. En inderdaad, ook wij hebben folders uitgedeeld. Deze waren echter beperkt en bevatten enkel de meest elementaire informatie. Alles werd zeer visueel voorgesteld en daarenboven vertelden we aan eenieder mondeling wat er juist in de folder voorgesteld werd. Zo ontstonden er gesprekken tussen de sociaal werkers en de bewoners en tussen de bewoners onderling, waardoor dus niet alleen de properheid maar tegelijkertijd ook de sociale cohesie bevorderd werd.

Foto: Michel Demol

Achteraf bekeken

De actie is goed verlopen. Op het einde van de week waren de 300 folders uitgedeeld. Met andere woorden: 300 wijkbewoners hebben informatie gekregen en zijn verplicht geweest van even stil te staan bij het properheidsprobleem in de wijk, alsook bij hun eigen verantwoordelijkheid daarbij. Ook de transparante bakken waren een voltreffer. Ze trokken de aandacht, verduidelijkten mee onze actie én werden effectief gebruikt als vuilbak. Samen met onze witte overals en de begeleidende muziek – waarbij er tussen de liedjes onze slogan „Anneessens is een propere wijk!” te horen was – was de actie duidelijk en zichtbaar in het straatbeeld aanwezig.

Langs de andere kant werd er de vraag gesteld of het wel nodig is dat wij de straten kuisen. Dit is natuurlijk niet de meest aangename bezigheid. Het maakt echter wel de actie meteen duidelijk, zonder veel uitleg, en geeft meteen een instap

naar de bewoners toe. Wat niet wegneemt dat we andere, aangenamere pistes kunnen zoeken om de mensen te informeren en te sensibiliseren.

De kinderanimatie op woensdag is een zeer fijne namiddag geworden. Eerst kregen de kinderen een film te zien, gemaakt door NetBrussel. Een animator van deze organisatie was aanwezig om begeleidende uitleg te geven. Daarna hebben ze in het park een groots properheidsspel gespeeld. In kleine groepjes moesten de kinderen om de beurt bij de verschillende animators komen. De ene hielden een estafette-sorteer-wedstrijd, bij de andere was er een quiz over afvalverwerking, bij nog een andere verzamelden ze zoveel mogelijk ideeën om de wijk properder te maken, en nog veel meer. Ook bij kinderen is herhaling belangrijk om effectieve gedragsveranderingen waar te nemen. Iets waar de kinderorganisaties in de wijk bewust aan werken!

De samenwerking met de partners kent een goede evaluatie. Een twintigtal sociaal werkers van 11 wijkorganisaties bepaalden samen het straatbeeld gedurende die week. Zeker naar de bewoners toe was dit een goede zet, daar de meesten wel iemand van ons kenden.

Het blijft wel de bedoeling om meer bewoners te betrekken, zowel bij de voorbereiding als bij de uitwerking. Dit was nu te weinig en er dient meer energie in gestoken te worden. Want het blijft belangrijk dat de sociaal werkers niet het werk van de bewoners doen, maar dat zij natuurlijk zelf instaan voor de properheid in hun wijk.

De contacten met Stad Brussel hebben even een kleine crisis doorgemaakt, maar zijn uiteindelijk goed verlopen. Een communicatiestoornis heeft de actie een week ingekort, maar tegelijkertijd ook veel meer persaandacht doen ontstaan. Achteraf bekeken heeft dit toch vooral positieve effecten gehad. Door de inkorting hebben we de actie meer geconcentreerd (op kortere tijd vaker op straat), wat de zichtbaar- en herkenbaarheid heeft vergroot. Tevens zijn er veel meer contacten geweest met de stad en hebben zij veel meer aandacht getoond voor de specifieke situatie die de Anneessenswijk kenmerkt. Plots stond ook de schepen daar met vele beloftes naar de toekomst toe (hopelijk worden ze gehouden...).

Foto: Michel Demol

De oorspronkelijke bedoeling om de actie te linken aan de containercampagne van de stad hebben we uiteindelijk laten vallen. Ook bij de herhaling van deze actie – voorzien voor oktober 2005 – zal die link niet meer bestaan. De stad zelf heeft het dan te druk waardoor de samenwerking bemoeilijkt wordt. En het creëert een sfeer waarin het lijkt alsof we ten dienste staan van de stad. Iets wat we toch willen vermijden. Des te meer omdat zij ons nodig hebben, en niet andersom (een beetje pretentie af en toe kan geen kwaad). Om deze samenwerking en die met het gewest verder te optimaliseren, plannen we een vergadering met deze partners, alsook met enkele van de participerende organisaties uit de wijk. Zo kunnen we samen nieuwe ideeën bedenken, weten we meteen wat mogelijk is en wat niet (om nieuwe misverstanden te vermijden) en kunnen de samenwerkingsverbanden ineens op punt gezet worden.

Het afsluitfeestje heeft minder volk bereikt dan gehoopt. De mindere weersomstandigheden en het tekort aan randanimatie leidden er toe dat slechts een veertigtal mensen de weg naar het feestje vonden. We hadden de politie, de reinigingsdiensten van stad Brussel en Bral uitgenodigd om aan de mensen duidelijk te maken wat zij allemaal doen om de properheid te bevorderen. Bral was aanwezig met een uitgebreid informatiepaneel (positief). De politie was aanwezig, maar heeft zich heel de tijd afzijdig gehouden wat eerder bedreigend overkwam (negatief). En de reinigingsdiensten van de stad zijn 5 minuten aanwezig geweest om de transparante bakken op te halen (negatief). Dat dit jammer is, spreekt voor zich.

In eigen boezem kijkend, weten we ook dat wijzelf het feest beter kunnen concipiëren. Een live-optreden(tje), een spel voor de kinderen, meer reclame, ... kunnen al veel verschil maken.

Toekomst(dromen)

Of de actie daadwerkelijk een effect heeft of zal hebben, valt moeilijk te voorspellen. Een mentaliteitswijziging is nu eenmaal niet van de ene op de andere dag geklaard. Tevens kunnen we er niet zeker van zijn dat we de grootste vervuilers bereikt hebben.

Tegelijkertijd moeten de randvoorwaarden verder opgevolgd en gerealiseerd worden. De meer structurele problemen zoals leegstand (de meest aantrekkelijke plaats voor sluikstoters), slechte en kleine behuizing, werkloosheid en armoede hebben allen een belangrijke invloed op de properheidsproblematiek. Mensen die amper kunnen voorzien in hun primaire behoeften (overleven) zijn minder begaan met secundaire problemen (een propere wijk in dit geval). De oplossing van de fundamentele aard van deze problemen ligt op een hoger niveau. Toch mogen we dit in een wijk als deze niet vergeten en dienen we de behandeling steeds in dit licht te blijven aanschouwen.

Herhaling is bij dit thema tevens een belangrijk aspect, waarbij het plan bestaat om dit soort actie tweejaarlijks te houden. Samen met de andere acties (animatie op het wijkfeest, werkgroep properheid van het bewonerscomité, de afvaltotem tijdens Beneflux, opvolging van de leegstandsproblematiek, etc.) hopen we zo op termijn een effectieve verandering te kunnen bemerken.

Deze actie werd mogelijk met de medewerking van: vzw BRAVVO (Sociale Bemiddeling), Centre Comète, Convivence, Habitat&Rénovation, JES, Maison d'enfants Dolto (Jeugddienst), Bral, Mini-Anneessens, OCMW van Brussel (antenne Dam Bodeghem), Town Center Management St Géry-Artevelde. Stad Brussel, Brussels Hoofdstedelijk gewest en mijn fijne collega's van de Buurtwinkel.

Ruud Lelieur

(1) Bron: Cosmopolis – City, Culture & Society, Vrije Universiteit Brussel.

(2) Klein comfort: woning met stromend water, wc met waterspoeling en badkamer of stortbad. Wanneer een van deze elementen ontbreekt is er geen klein comfort. Bron: Cosmopolis – City, Culture & Society, Vrije Universiteit Brussel.

De maand van de properheid in de Noordwijk

Een uitdagende stageopdracht

Begin 2004 werden in de Noordwijk zo'n honderd-twintig bewoners bevraagd over de leefbaarheid van hun wijk. Uit deze enquête blijkt dat, zowel in de Oude Noordwijk als in de Harmoniewijk, het merendeel van de bevraagden heel wat aan te merken heeft op de properheid in de Noordwijk. Voorstellen ter verbetering van de situatie zijn het responsabiliseren en informeren van bewoners en meer controle op sluikestort met bijhorende maatregelen (boetes). Met de bedoeling iets aan deze situatie te veranderen werd in een deel van de Oude Noordwijk in april 2005 de „Maand van de Properheid” georganiseerd

Tussen klein en groot vuil

Ruwweg kan je het sluikestort dat in de Noordwijk te vinden is indelen in drie categorieën. Eerst en

vooral is er het zwerfvuil, allerlei verpakkingen en ander klein afval dat gewoon op straat in plaats van in de stadsvuilmnisbakken wordt gegooid en dat zich, naargelang de windrichting, nu eens aan de ene, dan weer aan de andere kant van de straat ophoopt in de goten en in de perkjes rond de bomen op het voetpad. Vooral kinderen worden hier met de vinger gewezen, en samen met hen hun ouders, aan wie een gebrek aan opvoeding wordt verweten. Ook bij veel volwassenen is er een zekere nonchalance aanwezig en veel bewoners trekken de conclusie dat er een gebrek aan respect heerst voor de buurt en haar bewoners.

Een tweede categorie van sluikestort zijn meubels en huishoudapparaten. Deze worden doelbewust op straat gezet, en dit vaak op bepaalde vaste plekken. Zo gaat er geen dag voorbij of op de hoek van de Antwerpsesteenweg en de Helihavenlaan liggen matrassen, kapotte stoelen of wasmachines. Ook de De Trooz Square, waar Groendreef en Antwerpsesteenweg samenkomen, is een populaire plek voor sluikestorters. Het is vrij moeilijk te achterhalen wie dat allemaal daar achterlaat, daar het vermoedelijk in de late avond of de vroege ochtend plaatsvindt. Vaak wordt beweerd dat het huidige systeem (twee maal per jaar containers van de Stad en tweemaal per jaar gratis ophaling van de eerste 2m³ aan huis door NetBrussel) te duur uitvalt of niet genoeg gekend is bij het merendeel van de bewoners.

Tenslotte is er nog het probleem van het niet respecteren van de tijdstippen waarop vuilniszakken mogen worden buitengezet. Ook dit wordt volgens het politiereglement als sluikestort beschouwd. Op willekeurige tijdstippen worden vuilniszakken op de stoep gezet, waardoor het straatbeeld bijna elke dag de allures van een stort heeft en op verschillende plaatsen wordt de doorgang op het voetpad zelfs versperd. Dit is het soort sluikestort dat het makkelijkst aangepakt kan worden. Vaak zijn er immers sporen van de dader in de vuilniszak te vinden.

Foto: Michel Demol

Of het nu om sluikstort van de eerste, tweede of derde categorie gaat, kop van jut zijn in veel gevallen de mensen uit de Oostbloklanden, die vaak illegaal of slechts gedurende enkele maanden in de wijk verblijven. Zij worden door mensen van diverse bevolkingsgroepen herhaaldelijk verantwoordelijk geacht voor allerlei vormen van overlast, en door hun doorgaans penibele situatie (anderstaligheid, krappe behuizing,...) gebeurt dit niet altijd onterecht. Toch is de nonchalante omgang met afval een fenomeen dat verre van beperkt blijft tot deze ene bevolkingsgroep.

Een terugblik

Deze problemen gerelateerd aan netheid zijn niet nieuw. In het verleden werden reeds verschillende acties ondernomen om de situatie te verbeteren. Jaarlijks worden in samenwerking met stad Brussel opruimacties georganiseerd. Dan trekken de opbouwwerkers er, gewapend met borstel en blik, met de bewoners en een paar straatvegers op uit om de wijk te kuisen. In 2003 vond ook de grote sensibiliseringsactie „*Le Nord ça brille, de Noordwijk schittert*” plaats. Ludieke affiches waarop bewoners ijverend voor meer netheid en een „catchy” slogan afgebeeld stonden, werden in de hele Noordwijk rondgedeeld en opgehangen. In het kader van datzelfde project werd ook een afvalophalingskalender voor de hele wijk opgesteld en rondgedeeld. De affiche-campagne was een behoorlijk succes. Mensen bleven vaak stilstaan om ze te bewonderen en de „modellen” werden er regelmatig over aangesproken en kregen complimentjes. Herkenbaarheid was in dit project zeer belangrijk. Wel moesten wij vaststellen dat een netheidsproject dat enkel rond sensibilisering opgebouwd is niet of onvoldoende resultaten oplevert.

De maand van de properheid

De Maand van de Properheid in de Noordwijk is oorspronkelijk gebaseerd op de Pico Bello netheidsactie van RisoBrussel in Kuregem. Wij hebben besloten dit project te laten plaatsvinden in het kader van een derdejaarsstage, daar het zeker een uitdaging was en wij vonden dat dit een volledige stage-opdracht behelst. Het doel van dit project was een beperkt deel van de Oude

Noordwijk (de Antwerpsesteenweg tussen de De Trooz Square en de Masuistraat evenals de zijstraten op dit stuk) gedurende een hele maand zo net mogelijk te houden. Het project vond plaats in de maand april. Het had enerzijds een symbolische waarde met als doel mensen bewust te maken van het belang van een nette wijk. Anderzijds was het een ideale gelegenheid om knelpunten in het beleid te ontdekken en de beleidsinstrumenten of de samenwerking tussen de verschillende bevoegde diensten bij te sturen. Het project is gebaseerd op drie pijlers: informatie en sensibilisering, een verhoogde controle (en beboeten waar nodig) en een aantal concrete acties.

Foto: Caroline Van Malderen

Informatie en Sensibilisering

Om het project zo goed mogelijk aan te kondigen en zichtbaar te maken, werd met verschillende soorten affiches gewerkt. De affiches van de actie *Le Nord ça brille, De Noordwijk schittert*, werden, omwille van hun vroegere succes, mits de nodige aanpassingen hergebruikt voor de aankondiging van het project. De leerlingen van de plaatselijke lagere school hebben tevens een paar affiches ontworpen, ingekleurd en rondgedeeld bij de bewoners om het project aan te kondigen. Een vitrine van het voormalige dienstencentrum werd helemaal ingericht met informatie over het project.

Het project werd ook op de markt aangekondigd. Voorbijgangers konden, terwijl zij zich met een gratis kopje koffie verwarmden, geïnformeerd worden over het project en aanverwante onderwerpen. Er werden in samenwerking met een aantal andere wijkorganisaties borden gemaakt die in het perimeter van de actie opgehangen werden. Deze toonden het logo van de actie (het netheidsdraakje, jonglerend met vuilzakken) en gaven aan dat er vanaf dat punt een nette zone betreden werd. De plaatselijke kleuterschool maakte met hun kinderen een groot spandoek die ze nadien aan de gevel van de school hingen. Hoewel de „nette zone”-borden de volledige maand voor een groot deel overleefd hebben, had de kleuterschool niet zoveel geluk; hun spandoek werd de avond zelf nog door vandalen onder handen genomen. De kleuterschool besliste toen om niet verder mee te werken aan het project.

Foto: David Van Vooren

Naast deze verschillende acties die ten goede kwamen aan de zichtbaarheid van het project, werd er tevens een tweetalige (Nederlands/Frans) brochure ontworpen. In deze brochure werd de belangrijkste informatie betreffende afval en de ophaling ervan opgenomen, evenals de boetes die

bij de verschillende overtredingen kunnen worden opgelegd. Door te werken met logo's trachtten we het geheel overzichtelijk te houden. Deze brochures werden in het begin van de maand bij alle bewoners verdeeld.

De wijkkrant Nord-Gazet werd gebruikt om het project bekendheid te geven bij de bewoners. Het project werd er op voorhand in aangekondigd en tijdens het project hebben de kinderen van de school voor foto's en tekstmateriaal gezorgd.

Verhoogde controle

Zoals eerder vermeld, zijn wij van mening dat een netheidsproject die enkel op sensibilisering gebaseerd is, niet altijd even effectief is. Om die reden werd er met de politie en de dienst Openbare Reinheid van de stad Brussel afgesproken om wekelijks de vuilzakken die op onregelmatige tijdstippen buiten staan te controleren. In eerste instantie zouden de eigenaars van die zakken, indien zij „ontmaskerd” werden, een verwittiging krijgen. Bij een tweede overtreding krijgen ze een boete. Een anonieme wagen zou in de late avond ook de beruchte sluikstortplaatsen in het oog houden.

Concrete acties

Gedurende de maand van de properheid werd de wijk elke zaterdag met man en macht schoongeveegd. Samen met een paar straatvegers, trokken de opbouwwerkers huis aan huis om de bewoners aan te sporen voor hun deur te vegen. Eerst verliep deze actie niet zo vlot, maar na de tweede keer wisten de bewoners wat hen te wachten stond en deden velen onder hen met plezier mee. Waar wij het de eerste keer bijna enkel moesten hebben van een bende enthousiaste kinderen, deden de keren nadien meer en meer volwassenen mee.

Om het project officieel te openen, werd tijdens een persconferentie met de kinderen van de deelnemende school symbolisch het lintje doorgeknipt aan het begin van de „nette zone”. De schepen van Openbare Reinheid Bertin Mampaka die het project betoelaagd heeft, was voor de gelegenheid ook aanwezig en stond de kinderen nadien te woord.

In de praktijk

Het project werd tot stand gebracht met verschillende partners. De Dienst Openbare Reinheid van de stad Brussel heeft het project betoelaagd en ons zowel van materiaal als van personeel voorzien. Tijdens het project werd er specifiek aandacht geschonken aan het proper houden van de wijk en kregen oproepen naar het gratis nummer van de dienst voor sluikstort in de perimeter van het project voorrang. Voor hen was het ook een gelegenheid om hun dienstverlening meer bekendheid te geven.

De politie van Brussel deed, samen met de Dienst Openbare Reinheid, wekelijks controle op vuilzakken die op onregelmatige tijdstippen buiten stonden. Zij zouden tevens de anonieme wagen gebruiken voor het betrappen van sluikstorters.

In de plaatselijke lagere school hebben wij een erg enthousiaste partner gevonden. Zij heeft een zeer belangrijke bijdrage geleverd in dit project en is vragende partij om in de toekomst nog samen projecten uit te werken.

De andere wijkorganisaties hebben zeker hun steentje bijgedragen in de uitwerking van het project (deelname aan veegacties, ontwerpen van de affiche en het logo, technische hulp,...)

In elke straat van de perimeter werden een aantal contactpersonen gezocht die elke vorm van sluikstort onmiddellijk op het gratis telefoonnummer van de stadsreinigingsdienst zouden melden. Deze zou dan zo snel mogelijk ingrijpen.

Alvorens het project van start ging, werd er ook contact opgenomen met de gewestelijke dienst van Openbare Reinheid. Wij stelden hen voor om ter aanvulling van de containeractie die tijdens het project door de stad Brussel georganiseerd werd, het groot huisvuil in de hele wijk aan huis te komen ophalen. Zij gingen een stapje verder en namen het voorstel in overweging om jaarlijks het groot huisvuil bij elk gezin gratis te komen ophalen. Tijdens het hele project (en de rest van de stageperiode) werden deze contacten onderhouden.

Wat beter kon

Ondanks alle inspanningen blijkt één van de grootste moeilijkheden het duidelijk maken van het bestaan van een project als de Maand van de properheid aan het grootste deel van de bevolking. Veel mensen zullen wel af en toe iets opgevangen hebben van acties rond netheid, zonder echter volledig op de hoogte geweest te zijn van de hele inhoud van het project. Sowieso is het werken rond openbare netheid een werk van lange adem, en projecten die de responsabilisering van bewoners beogen, moeten op regelmatige tijdstippen herhaald worden.

Hoewel een tiental mensen bereid waren om als contactpersoon te fungeren en naar het gratis nummer van de reinheidsdienst te bellen bij het vaststellen van sluikstort, verliep dit onderdeel niet naar wens. Een aantal mensen durfde het bij nader inzien niet aan om sluikstort te signaleren, uit angst voor „represailles”. Zelfs nadat met de betrokken dienst overeengekomen werd dat dit ook anoniem mocht gebeuren, bleek voor velen de drempel te hoog.

Wij hebben tijdens het project gemerkt dat de samenwerking tussen verschillende diensten en organisaties niet altijd even evident is. Niet elke dienst heeft een gelijkaardige interne communicatie en vaak zijn de partners ook zeer drukbezette diensten. Hierdoor gaat er soms wel iets verloren

zonder dat dat meteen opgemerkt wordt. Hierdoor kon niet meteen van start gegaan worden met de controles. Bij afwezigheid van bepaalde sleutelfiguren bleek dat niet iedereen van de actie wist en er bijgevolg niemand kwam opdagen.

Positieve effecten

Voor het beter afstemmen van het beleid op de situatie op het terrein zijn projecten als de Maand van de properheid succesvol. De partners waarmee we samenwerkten, hadden ook voordeel bij het project en stonden open voor opmerkingen omtrent het functioneren van hun diensten. Zo kregen we, op de evaluatievergadering met de politiecommissaris en het hoofd van de dienst Openbare Reinheid, van deze laatste de ruimte om zelf een voorstel te doen voor het plaatsen van extra vuilnisbakken en hondentoiletten. Bovendien hebben we gemerkt dat, mede door het verspreiden van de informatiebrochure, een aantal bewoners meer dan tevoren op de hoogte is van de regelgeving inzake afvalophaling, groot huisvuil en dergelijke. Ook werden de verschillende diensten dankzij het project meer

bekend bij de bewoners. Het gratis nummer van de reinheidsdienst is ondertussen redelijk goed verspreid geraakt bij de bewoners, onder andere bij alle handelaars.

Wat de properheid zelf betreft, lijkt er ook enige verbetering merkbaar te zijn. Vooral het willekeurig buiten zetten van vuilniszakken is opvallend afgenomen. Waarschijnlijk komt dit grotendeels door de politiecontroles, in combinatie met de informatiebrochures. Het zwerfvuil en groot huisvuil zijn niet uit het straatbeeld verdwenen; dit laatste is volledig in handen van de politie, die binnenkort een anonieme wagen zal inzetten bij de voornaamste sluikstortplaatsen in de wijk. Bij de evaluatie van de controle-acties werd afgesproken dat de controles ook in de toekomst minstens éénmaal per maand zullen worden uitgevoerd.

De samenwerking met de school hebben we als een pluspunt ervaren; in de toekomst zijn andere samenwerkingsverbanden misschien mogelijk. De twee betrokken klassen gaan trouwens op eigen initiatief verder met acties ter sensibilisering van de wijkbewoners. Dankzij het meewerken van het project hebben de kinderen de wijk veel beter leren kennen en hebben zij ondertussen, los van het project, een maquette van de wijk gemaakt.

Hoewel wij er al jaren op aandringen bij de Stad Brussel om opnieuw het jaarlijks aan huis ophalen van groot huisvuil in te voeren, hebben wij hier nooit enige belofte kunnen losweken. Het zou de stad teveel kosten en het is tevens een zeer chaotische actie om in één dag bij iedere Brusselaar het groot huisvuil te gaan ophalen. Nadat wij contact opgenomen hebben met de regionale dienst van reinheid is de discussie hieromtrent weer geopend en gaat de dienst na of het groot huisvuil jaarlijks in het hele gewest kan opgehaald worden. Dit zou volgens hen een goede aanvulling zijn op de containeracties van de stad. Wij houden onze vingers gekruist en wachten op de afloop van die onderhandelingen... .

Caroline Van Malderen
Lander Claeys

De nieuwe netheids-benadering in het opbouwwerk.

Enkele bedenkingen

Om „de knelpunten, ergernissen en condities die de leefbaarheid van de buurt aantasten en kleine criminaliteit in de hand werken” in kaart te brengen, hebben wij in de periode 1994-1995 in de Schaarbeekse Brabantwijk een bewonersenquête doorgevoerd ⁽¹⁾. In de top twintig van meest door bewoners gesignaleerde probleemsituaties staat zwerfvuil met stip op de eerste plaats, op de hielen gevolgd op drie door vervuiling en verloederung. Sluikstorten staat mooi op zes en hondenpoep handhaaft zich nog net binnen de top tien. Het probleem fysieke agressie staat op acht. Dat in deze top-10 liefst 4 milieuproblemen voorkomen spoort mooi met conclusies uit „serieus” wetenschappelijk onderzoek dat criminaliteit en onveiligheid in hoofde van bewoners niet tot de meest ernstige buurtproblemen gerekend worden ⁽²⁾. Anderzijds is er die andere les uit de wetenschap, namelijk dat er een significant verband bestaat tussen verloederung en vervuiling aan de ene kant, onveiligheidsgevoelens aan de andere kant. We mogen niet uit het oog verliezen dat wie zijn huisvuil te vroeg buiten zet, sluikstort of hondenpoep achterlaat, in wezen daden stelt van incivisme die echter in het normbesef van mensen niet altijd als vormen van milieucriminaliteit worden onderkend.

Waar een tiental jaar geleden het thema propere buurt expliciet kaderde in preventie van onveiligheid en criminaliteit, komen o.a. opbouwwerkers vandaag op voor propere buurten in het kader van leefbare buurten. In de definitie van leefbaarheid van het Nederlands Sociaal Cultureel Planbureau is properheid als een bepalende factor binnen de „kwaliteit van de leefomgeving” een constituerend onderdeel van het leefbaarheidsbegrip ⁽³⁾.

(1) De Transitwijk in Schaarbeek. Katern van Opbouwwerk Brussel n° 51-52, pp. 4.

(2) P. Hebberechts, buurten en criminaliteit. *Samenlevingsopbouw Cahier*. 19 (1995) n°3.

Onleefbaarheid heeft dan vooral te maken met klachten en ergernissen van buurtbewoners op vlak van kwaliteit van de leefomgeving die een belangrijke bron heten te zijn voor de trend tot verzuring in de samenleving.

Op het eerste zicht levert het thema properheid dankbare aangrijpingspunten voor het projectmatige opbouwwerk. De problemen zijn maar al te zichtbaar, duidelijk te lokaliseren, door veel mensen gesignaleerd en bovendien lenen ze zich tot symbolische acties. Het moet dan wel nog blijken of campagnes en properheidsacties in staat zijn de kwaal met wortel en tak uit te roeien. De ervaring leert dat daar duidelijk meer voor nodig is. Propere wijken hebben te maken met een adequaat properheidsbeleid, gevoerd door de overheid en gekend door de bewoners. Propere wijken hebben te maken met langzame mentaliteitsverandering vanwege bewoners, met eenvormige reglementeringen over de gemeentegrenzen heen (dure, verplicht te gebruiken zakken voor restafval maken de verleiding groot om het elders in goedkope recipienten te dumpen). Tenslotte en wellicht meest fundamenteel: vuil trekt vuil aan. Dit maar om te zeggen dat de ganse woon- en leefomgeving een zeker respect moet uitstralen. Leegstand en braakliggende terreinen zijn niet toevallig de plaatsen bij uitstek waar zwerfvuil en sluikstorten zich opstapelen. De strijd tegen braakliggende terreinen, leegstand en kleine behuizing (waardoor bewoners letterlijk geen blijf weten met hun vuil), maken netheidsproblemen tot problemen van

(3) De Hart, J. (red). *Zekere banden. Sociale cohesie, leefbaarheid en veiligheid* Den Haag, SCP, 2000. „Kwaliteit van de leefomgeving” bepaalt, samen met „woningvoorraad” en „niveau en aantal van voorzieningen” het beeld van de fysieke kwaliteit van de woonomgeving. Dit laatste vormt samen met „sociale samenleving/cohesie” en „veiligheid” de drie componenten waar rond het begrip leefbaarheid wordt geconstrueerd. Het zegt iets over de tijdgeest dat veiligheid een prominente plaats voorbehouden krijgt.

ruimtelijke ordening resp. huisvesting en, wat dat laatste betreft, tot problemen die te maken hebben met armoede. De vele opbouwwerkprojecten die, in een poging om te gaan met klachten en ergernissen, focussen op properheid ⁽⁴⁾, moeten, op straffe van oppervlakkigheid en gerichtheid op effecten op korte termijn, dus die brede horizon voor ogen houden.

Er vallen nog wel meer bedenkingen te maken waar we best mee rekening houden wanneer we met properheidsacties aan de slag gaan.

Een eerste heeft te maken met de zogenaamde zelfverantwoordelijkheid van de burger en waar deze ophoudt en die van de overheid begint. Een properheidsproject moet duidelijk focussen op de gedeelde verantwoordelijkheden in zowel de probleemstelling als bij voorstellen tot oplossing. De ervaring leert, zoals we reeds suggereerden, dat heel wat klachten zich niet enkel richten op medebewoners maar ook op het tekort schieten van regelingen van huisvuilophaling of, als daarmee niets aan de hand is, een gebrekkige communicatie daaromtrent. Projecten die zich enkel richten op een mentaliteitswijziging bij buurtbewoners riskeren de schuld van de problemen al te zeer bij deze „partners in netheid” te leggen en verschaffen bestuurders een alibi om niks te moeten doen aan de diepere oorzaken in het algemeen en de tekortkomingen van het eigen beleid in het bijzonder.

Het thema zelfverantwoordelijkheid kadert in de, ook op andere terreinen vast te stellen trend om van burgers / bewoners partners in beleid te maken. Hiermee snijden we het voor het opbouw

werk zo dierbare participatie-thema aan, de kern van zijn discours en de expertise waarop het zich zo graag laat voorstaan en waarop het, wanneer overheden dit thema betokkelen, ook effectief aangesproken wordt. De vraag die we ons in de properheidsproblematiek moeten stellen is: participatie waartoe? Participatie is alleszins veel minder aan de orde in propere en dus beter gesitueerde wijken. Daar doet de overheid haar werk en de burgers verwachten er ook niet anders want zij betalen er tenslotte belastingen voor. Het is niet aan hen om quasi-publieke taken te gaan uitvoeren.

Er zijn verschillende redenen om participatie op de agenda te plaatsen. Het motief kan ontstaan vanuit welgemeende, democratische overwegingen. Het motief kan ook vasthangen aan de gewijzigde opvatting van de overheid omtrent haar rol. Er is dan sprake van een soort communicerend vat: de overheid vindt van zichzelf dat ze moet terugtreden en de burger moet logischerwijs het ontstane gat opvullen. Dat is ondermeer de reden waarom in zoveel discours met neoliberale inslag de participatiesnaar betokkeld wordt. Een derde motief kan wortelen in gebrek aan controle en noodzaak aan beheersing. Naast zoveel meer is het minste dat over achtergestelde wijken kan gezegd worden dat ze beleidsmakers uitdagen en niet zelden contesteren op het vlak van sociale orde en stabiliteit. De liberale bestuursstrategie werkt er niet (meer), d.i., de traditionele kaders voor politieke representatie zijn er weggefallen en de burger als object van beleid die zich bewust is van zijn plichten in de wetenschap dat zijn rechten van de weeromstuit gewaarborgd worden, is er een schim van zichzelf geworden. Besturen is ook altijd besturen op afstand en de technieken van de representatiedemocratie laten in het geval van achtergestelde wijken duidelijk verstek gaan. Vandaar de noodzaak aan nieuwe technieken met nadruk op de wijk als bestuurlijke eenheid, de noodzaak aan sociale cohesie, gemeenschapsvorming en buurtsolidariteit. ⁽⁵⁾ De vraag voor het opbouwwerk in deze context is of in properheidsprojecten bewonersparticipatie

(4) Wellicht is het groot aantal projecten rond bestrijding van klachten en ergernissen in de buurt er voor verantwoordelijk dat in de wijkontwikkeling wel eens onderscheid gemaakt wordt tussen 2 oriëntaties: enerzijds de nieuwe netheidsoriëntatie die het vertrekpunt neemt in klachten en ergernissen over onleefbaarheid. De nieuwe stedelijkheidsoriëntatie wijst dan weer op structurele oorzaken die wijken tot achtergestelde wijken maken en gaat via projecten op zoek naar kansen die kunnen bijdragen tot een omkering van het perspectief. cfr. Stefan Nieuwinckel, Wijkontwikkeling, een perspectief op samenlevingsopbouw. In H. Baert e.a. (red.) *Handboek samenlevingsopbouw in Vlaanderen*. Die keure, 2003, pp. 439 e.v.

(5) J. Uitermark, Beheersing door verweving. De sociale controle van Europese achterstandswijken. In *Ruimte en Planning*, 23 (2003), pp. 177 e.v.

zover kan gaan dat ze ook controle van bewoners over bewoners kan impliceren. ⁽⁶⁾ Dit kan het o.i. niet zijn. De idee van burgerwachten is dan niet meer veraf. De vraag of zekere opvattingen over participatie met grondslagen in politieke en kritische theorieën wel compatibel of inwisselbaar zijn met opvattingen waarin vooral het instrumenteel karakter te behoeve van beheersingsdoelstellingen centraal staan is dus wel een bezinning waard.

Tenslotte kan nog volgende overweging in de balans worden gelegd. Het werken rond leefbaarheid draagt voor het opbouwwerk altijd iets ambivalents in zich, zeker wanneer dit gebeurt in een beleidscontext die gericht is op de bestrijding van de effecten van armoede eerder dan op het wegwerken van de armoede zelf (in de zin van het aanpakken van de oorzaken ervan). In dergelijk klimaat zijn leefbare wijken niet alleen propere wijken, maar horen ze, voor zover het achterstandswijken zijn, ook sociaal gemengde wijken te zijn. Zo wil het althans een wijdverbreide opvatting. Het eerste is voorwaarde of wordt gebruikt als hefboom voor het tweede. De aantrekkingskracht op potentiële nieuwe bewoners wordt er immers door verhoogd. Het ambivalente zit hem er hier in dat, ofschoon minder draagkrachtige bewoners uiteraard recht hebben op een propere wijk (als argument tegen de bewering als zouden properheidsprojecten slechts aan de oppervlakte werken en gericht zijn op de korte termijn en het zichtbare effect), juist de factor properheid, in combinatie met meer algemene herwaarderingsmaatregelen, vaak leidt tot een verdringing van die bewoners, vaak ongewild maar toch onvermijdelijk (als men bvb. inzake huisvesting alleen de wetten van de markt laat spelen).

Zoals in de kwestie van de zelfverantwoordelijkheid kan die ambivalentie in hoofdte van de opbouwwerker alleen overstegen worden door een meer holistische benadering.

Properheidsprojecten louter vanuit leefbaarheids-overwegingen opgezet, werken in op de effecten van armoede en niet op de armoede zelf. Die wordt hooguit ruimtelijk verschoven. Vanuit het standpunt van armoedebestrijding is het leefbaarheidsvraagstuk met daarin de properheid een aspect waarvan het belang weliswaar niet onderschat moet worden, maar het blijft hoedanook maar één schakel in een ketting van acties.

Alain Storme

(6) Zie bvb. de doorlichting van het Opsinorenproject in Antwerpen door Maarten Loopmans: A governmentality perspective on Opsinoren, a community involvement program in Antwerp, Belgium. In: J. Duyvendak, Knijn & Kremer (eds), *Professionals between people and policy. transformations in care and welfare in Europe*. (te verschijnen)

Opbouwwerk anno 2004

Het jaarverslag

Na 20 jaargangen *Opbouwwerk Brussel* bergen we eventjes de ambitie op om het traditionele jaaroverzicht van een originele titel te voorzien. Onze verontschuldigen dus voor de minimale variatie ten opzichte van vorig jaar.

Dat alleen het jaartal verspringt, betekent daarom nog niet dat elk werkjaar een doorslag zou zijn van zijn voorganger. Akkoord, de tijdspanne is tekort om inhoudelijk telkens „nieuwe konijnen” uit de hoed te toveren. Bovendien blijven we, onze missie indachtig, werken in een aantal Brusselse achterstandswijken en hebben we

daarbij vooral oog voor de belangen van minder draagkrachtige groepen. En last but not least laten we ons onverminderd leiden door het projectmatig opbouwwerk als methodiek.

Toch zijn er verschuivingen en evoluties merkbaar. We leggen die als besluit in de balans en geven zo een aanzet om de beginjaren van het lopende meerjarenplan te evalueren. Voor we hieraan toe zijn staan we stil bij onze corebusiness, de projectwerking in 2004, overzichtelijk opgesplitst naar opbouwwerkgebieden. Het weze benadrukt dat het plaatje van dienstverlening, geleverd door RisoBrussel in deze stad, hiermee verre van volledig is. Het uitgebreide jaarverslag is terug te vinden op de website van RisoBrussel (www.risobrussel.be).

Foto: Michel Demol

Opbouwwerkgebied Noordwijk

Herbronning

2004 was een jaar van herbronning. Medio 2003 voelden de opbouwwerkers de nood aan zich te bevragen omtrent de legitimiteit van het opbouwwerk in de Noordwijk. Om te weten te komen welke de verwachtingen t.a.v. het opbouwwerk en de buurtcomités zijn voerde Opbouwwerk Noordwijk in het voorjaar 2004 een enquête uit bij een honderdtal buurtbewoners. Aan de hand van deze enquête wensten we een zicht krijgen op de thema's die de bewoners van de wijk bezig houden. Dit resulteerde in een „memorandum voor de Noordwijk”, een zestigpuntenplan dat de komende jaren zal dienen als handvest van de bewonerscomités. Uit de enquête bleek dat (het gebrek aan) netheid een van de voornaamste pijnpunten is in de Noordwijk. Het project „De Noordwijk schittert” komt dus duidelijk tegemoet aan een behoefte. Dit jaar werd gewerkt aan de informatie-overdracht via het verspreiden van een afval-ophalingskalender. Het opbouwwerk stond in voor de organisatie van de dag van de properheid.

Ook de werking van de bewonerscomités werd aangepast: uit de comités van de Harmoniebuurt en de Oude Noordwijk werd een „delegatie” (8 personen) samengesteld die dit memorandum de komende jaren zal „verdedigen”. We hopen te komen tot een permanente overlegstructuur tussen deze delegatie en het stadsbestuur.

Continuïteit

Er was uiteraard ook oog voor continuïteit. Dit jaar verschenen vier nummers van de Nord-Gazet. Er zijn vijf vaste redacteurs (waaronder drie buurtbewoners) en nog eens acht mensen leveren free-lance bijdragen (artikels of opiniestukken). Er kon ook in toenemende mate gerekend worden op de samenwerking van andere organisaties die via dit kanaal hun activiteiten bekend maken. Uit de buurtenquête blijkt dat twee op drie buurtbewoners de Nord-Gazet kennen. Een grote meerderheid van de lezers vindt de inhoud goed tot zeer goed. Een hele opsteker voor de redactie.

In 2004 bleven we ook het wijkcontract Noord (1999-2003) verder opvolgen. We ijverden onder meer (met succes) voor de oprichting van een participatieraad in de toekomstige polyvalente wijkzaal en (voorlopig zonder succes) voor een vermindering van de huurprijzen van de wijkcontract-woningen. Ook werden onder onze impuls de nodige aanpassingen uitgevoerd aan het nieuwe speelpleintje in de Coggestraat (vermindering overlast voor omwonenden).

Ook de traditie van buurtfeesten en braderijen werd verder gezet. Het opbouwwerk heeft ook dit jaar buurtbewoners gemotiveerd om zich actief in te zetten zowel in de voorbereiding van deze activiteiten als op het moment dat ze daadwerkelijk plaatsvinden. In 2004 organiseerden we een braderij, een bloemenmarkt en een straatfeest. Als „extraatje” werd het pleintje voor de kerk, op verzoek van verschillende buurtbewoners, op de dag van de bloemenmarkt omgedoopt tot Sint-Rochusvoorplein.

Ook het project „De grote en kleine historie van de Kassei” kende veel succes: in het najaar werd, tijdens de druk bijgewoonde manifestatie, het

boek met de gelijknamige titel aan pers en (bewoners) publiek voorgesteld. Inmiddels gingen al meer dan zeshonderd exemplaren van dit boek over de toonbank. Dit voorbeeld van „buurt-reminiscentie” kreeg ruime aandacht in de pers.

In december opende „de nieuwe wereld” haar deuren. Asielzoekers kunnen er tijdens de middagpauze van de Dienst Vreemdelingenzaken terecht voor een warme kop soep en informatie over de asielprocedure. Het onthaal wordt er verzorgd door twee personeelsleden en een uitgebreide vrijwilligersploeg (vooral Congolese buurtbewoners). RisoBrussel zorgde voor subsidies en een geschikte locatie. Eenmaal deze gevonden waren, nam het lokaal integratiecentrum Link-Brussel het beheer van „de nieuwe wereld” over.

Vorig jaar werden tenslotte ook twee stagiairs tweede en derde jaar van de Gentse Artevelde Hogeschool begeleid.

Opbouwwerkgebied Anneessens

„Anneessens, kijkt maar om!”

Het opbouwwerk in de Anneessenswijk zit ingebed in de werking van vzw Buurtwinkel die met haar laagdrempelige ontmoetingsruimte, haar sociale dienst en een project in het kader van het Stedenfonds inmiddels ook erkend werd als Vereniging waar Armen het Woord Nemen. De Buurtwinkel bezet ook een sleutelpositie en is draaischijf in de uitvoering van het wijkcontract Artevelde-Anneessens doordat de communicatie-verantwoordelijke voor dit wijkontwikkelingsproject van daaruit opereert.

Naast de eigen projecten draagt het opbouwwerk zijn steentje bij in het team voor de verdere uitbouw van de buurtwinkel als informatie- en contactpunt: wekelijkse permanentie, begeleiden van vrijwilligers en verder opvolgen van het Bsbis dossier. Dit laatste aangezien vzw Buurtwinkel vanaf augustus 2005 een nieuwe locatie dient te zoeken in de wijk. Een mogelijke bestemming is een pand in de Kazernestraat (dat tijdelijk ingenomen werd door de Beursschouwburg). Met zekerheid kan gezegd worden dat de aankoop

Foto: Michel Demol

(of de verhuur op lange termijn) door de stad Brussel een feit is. De opbouwwerkster en voorzitter van vzw Buurtwinkel werken samen met Stads², Recyclart en BRAVVO aan de inhoudelijke bestemming van dit pand teneinde dit om te vormen naar een wijkcentrum.

In het kader van het wijkcontract, werd het project Klusjesdienst – Coup de Pousse ingediend (wat staat voor het tegen een sociaal tarief uitvoeren van kleine werken voor buurtbewoners die niet voldoende financiële draagkracht hebben om de privé markt aan te spreken). De drager van dit project is BRAVVO. Met de partners Recyclart en De Buurtwinkel (gerepresenteerd door de opbouwwerkster) werd de inhoud uitgewerkt.

Het opbouwwerk geeft logistieke en inhoudelijke ondersteuning aan de maandelijkse bijeenkomsten van het bewonerscomité. De Afvaardiging, vertegenwoordigers van de wijk die maandelijks overleggen met het kabinet van de burgemeester, kan eveneens rekenen op ondersteuning bij de tussentijdse contacten met het kabinet.

Het project Diversiteit-diversiwijk, dat de bedoeling had de buitenwereld kennis te laten maken met de rijkdom van de culturele mix in de Anneessenswijk culmineerde in het voorjaar in de tentoonstelling „Wat waait er in de Anneessenswijk”. Het opbouwwerk nam samen met de projectmedewerkster van het Stedenfonds de algemene coördinatie waar. Daarnaast verzorgde de opbouwwerkster, samen met een aantal buurtbewoners, de representatie van de Rwandese cultuur op deze tentoonstelling.

In 2004 werd het project Imago, als samenwerking tussen de stedenfonds-medewerker en de opbouwwerker voorbereid. Dit project wordt beschouwd als een experiment om wijkbewoners op een actieve manier rond properheidsacties en sociale cohesie samen te brengen en te interesseren voor het grotere wijkgebeuren. Er werden 2 straten geselecteerd (Maagdenstraat en Kazernestraat) en in het najaar werd bij het bewonerscomité gepolst naar hun bereidheid tot medewerking en werd met hen een aantal toekomstige acties uitgeselecteerd: kennismakingsquiz en straatontbijten, gekoppeld aan properheidsacties.

Dat de bloemenmarkt, editie 2004 kon plaatsvinden, werd gegarandeerd door de opbouwwerkster.

Het jaarlijkse buurtfeest, dat georganiseerd wordt binnen het netwerk van Brussels Gekleurd, werd ook dit jaar hernomen. Aangezien het aantal participanten jaarlijks toeneemt, werd de algemene coördinatie waargenomen door de opbouwwerkster en de sociaal mediatrice.

Last but not least, werd ingegaan op de groeiende vraag van wijkbewoners en wijkorganisaties (de opbouwwerkster representeert hier vzw De Buurtwinkel) om „iets” te doen rond het thema „onveiligheidsgevoelens”. Onder impuls van de sociale mediatrice werd de wens geuit om op twee

sporen te werken. Het eerste behelst het doorlichten, versterken en uitbreiden van het bestaande netwerk. Hiervoor werd het CBAI gecontacteerd om een vorming op maat uit te werken. Voor het tweede spoor werd bij de Koning Boudewijnstichting een project ingediend „Les sentiments d'insécurité”. Doel is dat 12 jongeren van de wijk via interviews een gelegenheidsopname maken van de onveiligheidsgevoelens waar diverse actoren in de wijk mee te kampen hebben. De resultaten worden vervolgens vertaald in een artistieke creatie met daarop aansluitend een debat waar met mogelijke oplossingsgevers gezocht wordt naar antwoorden / acties.

Opbouwwerkgebied Chicagowijk

Halfweg het jaar werd een personeelsswissel doorgevoerd en vanaf september werd de equipe uitgebreid met een tweede opbouwwerker. Dit gaf aanleiding tot een bezinning over welke lopende projecten geaccentueerd dan wel afgebouwd zouden worden en zorgde voor een relatief onverwacht maar vernieuwend projectspoor.

In het kader van de sociale begeleiding van huurders van sociale wooncomplexen kreeg het experiment „rationeel energieverbruik” zijn beslag. In 2 maatschappijen werd een vormingsreeks opgezet en het energieverbruik periodiek nagegaan. Bedoeling was in de evaluatie na te gaan of informatie-overdracht werkelijk resulteert in gedragsverandering bij huurders en of *een* en ander daadwerkelijk leidde tot rationeel energieverbruik.

Het opbouwwerk nam zijn rol in het samenwerkingsverband waar: het contacteren en motiveren van bewoners; de algemene supervisie van het project en de redactie van het eindrapport / evaluatieverslag.

Het project rond de heraanleg van de Hooikaai werd opnieuw actueel doordat nu de stad Brussel met een voorstel tot heraanleg op de propen kwam. Het opbouwwerk informeerde bewonersgroepen over dit nieuwe ontwerp en ondersteunde bijeenkomsten waar amendementen konden ingebracht worden.

Begin 2004 werd via verkiezingen de huurdersadviesraad van de Brusselse Haard opnieuw samengesteld. Het waren tevens verkiezingen waarbij dit participatie-instrument naar alle sociale vastgoedmaatschappijen werd veralgemeend. De mogelijkheid om de plaatselijke afgevaardigden in het veeleisende vrijwilligerswerk te ondersteunen werd onderzocht maar concrete acties dreigen niet van een leien dakje te lopen. Er zijn teveel factoren die een bevredigende werking van de huurdersadviesraden in de weg staan: gebrek aan participatiecultuur binnen de Brusselse Haard en wantrouwen t.a.v. haar bedoelingen vis-à-vis de adviesraad gekoppeld aan een tekort aan know-how inzake competenties en attitudes bij het merendeel van de délégués.

Door het opbouwwerk werden taken opgenomen in de voorbereiding en de uitvoering van de internationale dag van strijd tegen de armoede (17 oktober, thema huisvesting) zowel op het vlak van coördinatie van organisaties als op het betrekken van bewoners op de actiedag. Deze bewonerswerking kaderde in een algemene bezinning omtrent de noodzaak van het opzetten van een eigen permanentie rond de huisvestingsproblematiek in de Begijnhofwijk.

Foto: Michel Demol

Er werd een projectvoorbereiding opgezet rond de mogelijkheid van een huisvestingsdienst en huurwaarborgfonds voor thuislozen. Dit onderzoek werd niet als dusdanig in het jaarprogramma 2003-2004 geprogrammeerd maar kadert wel in de poging om meer body te geven aan huisvestingsprojecten in het kader van de strategische doelstellingen in het meerjarenplan. De opportuniteit deed zich voor toen een opbouwwerker, na 2 jaar loopbaanonderbreking, de organisatie terug vervoegde en besloten werd dat de in de tussenperiode opgedane expertise niet mocht verloren gaan. Naast de focus op huisvesting en armoede (thuislozen) wordt ook samengewerkt met Brusselse thuislozenbegeleidingsdiensten.

Opbouwwerkgebied Molenbeek

De voltijdse opbouwwerker – verdeeld over 2 deeltijdse contracten – die RisoBrussel inzet binnen het opbouwwerkgebied Molenbeek maakt deel uit van het opbouwwerkteam binnen Buurtwerk Molenbeek-centrum vzw / Buurthuis Bonnevie. Dit team bestaat momenteel uit 4 medewerkers (2 voltijdse effectieve arbeidstijd) en onderstaande verslaggeving omvat dan ook de verschillende deelprojecten waaraan dit team afgelopen jaar heeft gewerkt. Naast het opbouwwerk vormt huisvesting in de buurt (huisvestingspermanentie, renovatieadvies gekoppeld aan uitleendienst en een klusjesdienst) een ander belangrijk spoor binnen het ruimere programma van het Buurthuis. Maar deze gebeurt buiten het kader van het maatschappelijk opbouwwerk om (hoofdzakelijk Stedenfonds) – vandaar dat we er hier niet dieper op ingaan.

Het afgelopen jaar werd het buurthuis grondig gerenoveerd. Er moest tijdelijk worden uitgeweken naar een andere vaste stek, wat het rechtstreekse contact met de buurtbewoners vertroebelde. Deze ervaring leidde ertoe dat er in het gerenoveerde buurthuis vanaf september – met op de benedenverdieping een heuse onthaalruimte – voortaan gewerkt wordt aan een kwalitatief onthaal om het contact met de buurt levendig te houden. Verder nam het opbouwwerk in het kader van de lokale inbedding ook verder de coördinatie van de tweemaandelijks buurtkrant ter harte en

trachtte men bestuursleden en bewoners meer te betrekken door het organiseren van open algemene vergaderingen waarin door bewoners aangebrachte wijk-thema's een centrale plaats kregen (in 2004 o.a. opleiding, werkervaring en tewerkstelling in Brussel, het Bonneviepark: historiek, actuele problemen en toekomstplannen). De teamcoördinatie op zich – komen tot een geïntegreerde teamwerking met 14 medewerkers – kreeg vanaf 2004 een plaats binnen het Stedenfonds.

„De buurt anders bekeken” is een bundeling van de initiatieven die het opbouwwerk levert om de positieve kenmerken en talenten uit de buurt een ruimere bekendheid te geven. Er vonden afgelopen jaar 15 wandelingen en buurtmaaltijden plaats voor het personeel van de KBC (hoofdzetel), er waren verschillende rondleidingen voor studenten en diverse organisaties. Bewoners en andere partners in de buurt worden hierbij maximaal betrokken met de bedoeling de onderlinge sociale relaties te versterken en de draagkracht van de buurt te vergroten. In die zin worden o.a. bewoners aangesproken om de buurtmaaltijden te verzorgen.

In de sociale woningblok Koor-Hoop is het opbouwwerk er via het project „buren ontmoeten” en via de methodiek van „buurtonbijten” in geslaagd samen met de bewoners een gesprek op gang te brengen over verschillende concrete leefbaarheidproblemen in en rond de woningblok (overlast garages, herinrichting binnentuin). Er wordt ook nauw samengewerkt met de sinds vorig jaar verkozen huurdersafgevaardigde. De Parelstraat, Cinemastraat en Waterpasstraat (kleine straatjes) worden heraangelegd in het kader van het wijkcontract Crystal-Zwarte Vijvers (2000-2004).

Het opbouwwerk heeft zich afgelopen jaar geëngageerd om de plannen met de bewoners te bespreken en heeft van de heraanleg ook gebruik gemaakt om samen met de bewoners een ingroenings- en gevelschilderproject te starten. Voltuoiing is voorzien voor 2005.

Het opbouwwerk zetelt als wijkorganisatie in de Plaatselijke Commissie voor Geïntegreerde Ontwikkeling (PCGO) van 2 wijkcontracten binnen

Molenbeek-centrum: Crystal-Zwarte Vijvers (2000-2004) en Bronsgieterij-Pierron (2001-2005). Beide wijkcontracten zitten in de uitvoeringsfase (concrete heraanleg). Het opbouwwerk volgde in 2004 deze werken van nabij op en signaleerde door bewoners vastgestelde problemen aan het beleid. In die zin kon het opbouwwerk bekomen dat de PCGO ook na het officieel stopzetten van beide wijkcontracten (de uitvoering mag nog plaatsvinden in de opeenvolgende 2 jaar) verder loopt om alle problemen die de openbare werken met zich zullen meebrengen te ondervangen.

Het opbouwwerk werd eveneens gevraagd in de PCGO te zetelen van wijkcontract Schelde-Maas (2004-2008). De perimeter ligt buiten de wijk maar deze vertegenwoordiging zorgt ervoor dat het opbouwwerk invloed kan uitoefenen inzake het gemeentelijk informatie- en participatiebeleid ten aanzien van wijkontwikkeling.

Het Bonneviepark, zowat het geesteskind van Buurtwerk Molenbeek, werd in 2004 (i.f.v. nieuwe Europese veiligheidsnormen) heraangelegd. Tegelijkertijd nam de overlast op en rond het plein weer gevoelig toe en kwamen de „slachtoffers” aankloppen bij het Buurthuis. Twee elementen die het opbouwwerk deden beslissen om – na een cesuur van enkele jaren en niet voorzien in de lopende programmatie van 2004 – opnieuw een project rond het Bonneviepark op te zetten. Met wijkorganisaties die op een of andere manier bij het park betrokken zijn en omwonenden werd een netwerk opgericht met als doelstelling enerzijds samen een zichtbare aanwezigheidspolitiek op het park uit te bouwen om op die manier opnieuw contact te krijgen met gebruikers en anderzijds gezamenlijk naar beleidsinstanties concrete signalen uit te zenden rond bepaalde problemen in en rond het park (politie, gemeente, Brussels Instituut Milieubeheer – eigenaar park en verantwoordelijke heraanleg). Wordt vervolgd in 2005.

Een ander nieuw project binnen het opbouwwerk dat het leven zag in de loop van 2004 is de aandacht voor nieuwe bewoners en dit naar aanleiding van de huidige bouwwoede in Molenbeek-centrum (vooral GOMB-woningen) en de nieuwe eigenaars die zich in de buurt gaan vestigen. Het gaat hier vooral om jonge

gezinnen, vaak tweeverdieners, die bewust gekozen hebben voor deze buurt en vanuit dit oogpunt meestal over een grotere draagkracht beschikken om mee te investeren in projecten om de leefbaarheid in de buurt te verhogen. Via allerlei buurtactiviteiten (ontmoeting met „oude” bewoners, inrichting openbare ruimte rond nieuwe woningen) wil het opbouwwerk deze nieuwe doelgroep aanspreken om op die manier een positieve dynamiek op gang te brengen die het imago van gans de buurt ten goede kan komen. Krijgt ook een vervolg in 2005.

Foto: Michel Demol

Opbouwwerkgebied Kuregem

De focus van het opbouwwerk in Kuregem ligt sedert 2003 – de start van het nieuwe meerjarenplan van RisoBrussel – vooral op een project binnen de private huisvesting. Daarnaast was er het afgelopen jaar nog de opvolging van het project leefbaarheid, werd het project Video People overgedragen naar andere lokale actoren en was er de netwerkvorming binnen de vzw WOK (Wijkontwikkeling Kuregem) en de verbouwingen van het WOK-huis.

Onder het motto „Kuregem geeft geheimen huisvesting prijs” werd het afgelopen werkjaar de thematiek private huisvesting verder verkend. Met als finale doelstelling een verbetering van de kwaliteit van de woningen op de private huisvestingsmarkt, is het opbouwwerk in Kuregem in

2003 gestart met dit nieuw spoor. Uit de projectvoorbereiding bleek echter dat het bespreekbaar stellen van de huisvestingsproblematiek met groepen bewoners niet evident was. Daarom werd gezocht naar concrete aanknopingspunten bij bewoners. Dit gebeurde vooreerst via medewerking aan een driedelig wijktenoonstellingsproject rond leven en wonen van verschillende cultuurgemeenschappen in Kuregem. Dit tentoonstellingsproject – bestaande uit drie aparte tentoonstellingen (januari, mei 2004 en januari 2005) met als aparte thema 's de afkomst, het hier en nu en de toekomst van verschillende gemeenschappen – was een samenwerking tussen verschillende lokale organisaties die met verschillende groepen van bewoners in Kuregem actief zijn. Het opbouwwerk verzorgde telkens het aspect „huisvesting” binnen de tentoonstelling en werkte daarvoor met verschillende groepen van bewoners. In die zin vormde de medewerking aan dit tentoonstellingsproject een ideale instap om een netwerk aan contacten uit te bouwen rond huisvesting, zowel met bewoners als met andere lokale organisaties. Ten tweede werd er met deze groepen verder gewerkt rond de sedert 1 juli 2004 van kracht zijnde Brusselse Huisvestingscode. Dit in de zin van vorming en sensibilisering rond deze nieuwe wetgeving. Op maat van de bewoners knutselden de opbouwwerkers een „ideaal” huis waarmee de boer werd opgegaan bij verschillende groepen en scholen. Ten derde werden twee families intensief opgevolgd bij hun zoektocht naar betaalbare huisvesting en begeleid bij de hindernissen die ze hierbij ondervonden. Dit met de bedoeling een beter zicht te krijgen op de eigenlijke huisvestingsproblematiek.

In het kader van het huisvestingsproject nam het opbouwwerk ook het initiatief om de verschillende organisaties die in Kuregem rond huisvesting bezig zijn, te verenigen in het Netwerk Huisvesting Kuregem en dit met het oog op gebundelde beleidsbeïnvloeding. Dit Netwerk nam deel aan verschillende acties, gecoördineerd door de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen – waar Opbouwwerk Kuregem tevens deel van uitmaakt: een actie rond leegstaande woningen waarbij o.a. de gemeente werd geappelleerd op hun politiek rond leegstand en de actie „Bidonville Mobile” (17 oktober – dag van de armoede) waar de

Foto: Michel Demol

Brusselse Staatssecretaris Dupuis, bevoegd voor huisvesting, werd bevestigd op haar beleidsplannen. Toen het afgelopen jaar bekend werd gemaakt dat er zich binnen Kuregem een nieuw wijkcontract aandiende (perimeter Raadsplein en omgeving) heeft het opbouwwerk tevens het voortouw genomen om samen met de partners van het Netwerk Huisvesting Kuregem een project uit te werken dat als titel meekreeg „Raadzaam Renoveren”. Dit project wil via informatie omtrent renovatie en via het uitlenen van materiaal de mogelijkheid creëren om met een krap budget toch een kwaliteitsvolle verbetering te kunnen uitvoeren.

In het kader van het vorige meerjarenplan (1997 – 2002) van RisoBrussel heeft het opbouwwerk in Kuregem vooral geïnvesteerd in leefbaarheidsprojecten (heraanleg straat, inrichting buurttuin, verkeersproblematiek). Met het nieuwe meerjarenplan (2003 – 2008) kwam de nadruk op huisvesting te liggen. De aan de gang zijnde leefbaarheidsprojecten worden enkel nog passief opgevolgd. Het bewonerscomité – dat de afgelopen jaren meestal de motor vormde van de leefbaarheidsacties – werd losgelaten. Bewoners die deel uitmaken van het bewonerscomité zijn de meest mondige burgers in de Veeartsenijbuurt en hebben in feite het opbouwwerk niet nodig om hun stem bij het beleid te laten horen. Het opbouwwerk beperkt zich hier verder dan ook tot het stimuleren van deze bewoners om zichzelf te organiseren en aansluiting te zoeken bij bestaande acties.

Daar opnieuw in het kader van het nieuwe meerjarenplan (2003 – 2008) werd beslist om vanuit het opbouwwerk in Kuregem geen jongerenwerking rond video en ICT te continueren, is er bekeken of er bij de verschillende multimedia-projecten in Kuregem geen mogelijkheid bestond om Video People over te nemen. In die zin zijn er afgelopen jaar afspraken gemaakt met Kurasaw (videoproductie) en KureghemNet (ICT). Deze samenwerking blijft duren. Het opbouwwerk zorgt enkel nog voor de administratieve afhandeling en dit tot 2006 (Europese middelen – Doelstelling 2).

Het WOK-huis – het buurthuis waar de partners EVA vzw en RisoBrussel vzw hun stek hebben – werd in 2004 gerenoveerd. Het opbouwwerk – als

mede partner in de vzw WOK – volgde van nabij deze verbouwingen op. Ook werd onderzocht of er met de vzw WOK ruimere netwerkvorming mogelijk is met andere Stedenfonds-partners in Kuregem en dit in functie van een betere afstemming van de aanwezige wijkinfrastructuur

Opbouwwerkgebied Peterbos

Project Sociale Cohesie

Het opbouwwerk in de sociale hoogbouwwijk Peterbos is geen decretale opdracht maar vindt plaats via het Project Sociale Cohesie (Project sc), gesubsidieerd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (onder de auspiciën van de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij) en het Stedenfonds (Vlaamse Gemeenschapscommissie). Het Project sc is in Peterbos gestart in 2000 met een uitgebreid buurtonderzoek. De drie sporen die het Project sc nu bewandelt – buurtinitiatief, buurtontmoeting en Samen Leren Werken – zijn nog altijd uitlopers van prioriteiten die in het buurtonderzoek naar voren zijn gekomen, zijnde rondhangende jongeren, vereenzaming bejaarden (verder opgepakt via het dienstencentrum voor bejaarden, een gemeentelijk initiatief), gebrekkige buurtcommunicatie en samenwerking tussen lokale actoren.

In het buurtonderzoek (2000) werd de gebrekkige samenwerking tussen de verschillende lokale partnerorganisaties op het terrein als een pijnpunt aangegeven. Het Project sc nam sedertdien het voortouw om via het Netwerk Peterbos samenwerkingsverbanden onder organisaties te versterken en uit te breiden ten einde het algemeen leefklimaat van Peterbos te verbeteren. Bedoeling van de netwerkvergaderingen is specifieke wijk-noden om te zetten in buurtprojecten (afgelopen jaar zijn er alfabetisatielessen opgezet en is er een project rond depressie bij bejaarden gestart) en buurtacties (vb. wijkfeest, properheidsactie) dit met de bedoeling tot een meer formele samenwerkingsvorm te komen en de gestelde wijkproblematieken coherent, gecoördineerd en systematisch aan te pakken en tegenstrijdigheden te voorkomen. Ook de twee sociale huisvestingsmaatschappijen en het lokale beleid zitten mee rond de tafel.

Foto: Jeroen Croux

Bij de start van het Project SC in 2000, werd er besloten om een nauwe samenwerking aan te gaan tussen de Jongerenwerking en het Project Sociale Cohesie; de medewerkers maken tenslotte deel uit van een zelfde team. Afgelopen jaar kreeg deze samenwerking een meer formele plaats in de programmatie onder de noemer buurtontmoetingen en dit met het oog op meer gericht contact met kinderen, jongeren en hun ouders. Afgelopen jaar werd er een gezamenlijke uitstap georganiseerd naar Plankendaal, nam de opbouwwerkster deel aan het kinderkamp en vond er een gemeenschappelijk debat plaats in het kader van de Ramadan. De opbouwwerkster staat ook tweewekelijks in voor de inschrijving van de sportactiviteiten voor vrouwen / moeders van kinderen (initiatief van KAV-Intercultureel). Een ander project in het kader van ontmoeting is een artistiek project in blok 2 (de Brusselse Gewestelijke Huisvestingsmaatschappij heeft

afgelopen jaar 1% van hun middelen voor sociale huisvesting voorbehouden voor specifieke artistieke projecten met huurders). Assam heeft het project Project SC gevraagd dit proces met de huurders mee te begeleiden.

Het project Samen Leren Werken (Stedenfonds) is een soort vormingstraject gericht op kennis-making met de arbeidsmarkt en de bedrijfswereld en dit vanuit de vaststelling dat deze wereld voor jong-volwassenen (18-30 jaar) compleet onbekend is. Deze groep heeft reeds herhaalde keren aangehaald dat het hen ontbreekt aan inspirerende voorbeelden uit hun cultuur die het op de arbeidsmarkt gemaakt hebben. Bedoeling van ons vormingstraject is ondermeer dergelijke figuren aan te trekken en hen hierbij te betrekken. Afgelopen jaar werd gestart met een uitgebreide bevraging bij deze doelgroep.

Jongerenwerking Peterbos

Jongerenwerking Peterbos is door de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) erkend en gesubsidieerd als werking met maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. (WMKJ). Enkele jaren terug is de keuze gemaakt om meer projectmatig te gaan werken (i.p.v. ad hoc activiteiten). In de programmaties van de verschillende deelwerkingen (kinderen, tieners, meisjes en jongeren) vonden we afgelopen jaren deze keuze terug. Zo focuste de kinderwerking op circustechnieken, waren de tieners actief in muziekateliers en hebben de meisjes een theaterwerking voorbereid wat in 2005 moet leiden naar een heuse productie. De jongeren hebben een traject rond burgerschapsvorming gekoppeld aan een diplomagericht initiatief rond diepzeeduiken achter de rug. Vanuit deze ervaring konden ze ook deelnemen aan een sector-vormingsaanbod rond leiderschapsvorming (met de bedoeling het vrijwilligerskader in de jeugdwerkingen weer meer te activeren) en op hun vraag is er gestart met het project Samen Leren Werken (zie hoger). Naast de verschillende leeftijdsgebonden werkingen vormt ook de (zaal)voetbal een belangrijk onderdeel van het jeugdwerk in Peterbos. Het is een zeer laagdrempelige activiteit en vormt als het ware de instap waardoor we kinderen en jongeren bereiken en waardoor

we met de geïnteresseerden onder hen verdere projecten kunnen uitbouwen (muziekateliers, leiderschapsvorming).

Naast de eigenlijke Jongerenwerking investeert RisoBrussel op tweedelijnsniveau in netwerking met de ganse WMKJ-sector en dit via deelname aan verschillende overlegniveau's (coördinatoren-overleg, stuurgroep, werkgroepen) georganiseerd door Bres (Brussels Steunpunt voor Maatschappelijk Kwetsbare Kinderen en Jongeren) – onderdeel van Jes vzw. Het afgelopen jaar was een bewogen jaar voor de WMKJ-sector (samenwerkingsmodel, nieuwe beleidsopties, ...) en RisoBrussel stak er – in tegenstelling tot voorgaande jaren – veel tijd vanuit tweede lijn in. Daarom bij wijze van uitzondering – want ook op andere domeinen (huisvesting, bejaarden, lokaal sociaal beleid, e.a.) is RisoBrussel op tweede lijn actief – hier toch een overzicht.

In de stuurgroep van Bres werd in 2003 ondermeer op aangeven van RisoBrussel gepleit voor een doorlichting van de WMKJ-sector en dit in functie van meer samenwerking en een eventuele schaalvergroting. Deze doorlichting leidde in 2004 tot een samenwerkingsmodel binnen de sector. Dit model omvat een minimale vorm van samenwerking – vooral afspraken rond overleg en besluitvormingsprocedures – maar is wel een eerste belangrijke stap in de richting van een doorgedreven samenwerking tevens op inhoudelijk vlak.

In het kader van de opmaak van het nieuwe jeugdwerkbeleidsplan 2006 – 2010 werd met gans de sector een denkoefening gemaakt omtrent de doelstellingen en de toekomstperspectieven van de Brusselse WMKJ 's. Zowel vanuit de deelname aan de stuurgroep als aan het coördinatorenoverleg heeft RisoBrussel hier inhoudelijk ook mee input gegeven.

In 2004 werd van start gegaan met een vormingsproject voor vrijwilligers rond leiderschap. Dit vormingsproject (met als finaliteit een attest hoofdanimator) heeft tot doel een coherent model uit te werken om emanciperend jeugdwerk binnen de WMKJ 's meer mogelijk te maken. Het is een gezamenlijk sector-project, uniek

in de geschiedenis van de WMKJ 's, en in die zin een experiment in de beweging tot meer samenwerking. RisoBrussel zat mee in de stuurgroep rond dit vormingsproject en kon bereiken dat resterende Stedenfonds-middelen voor haar project in Peterbos (middelen die in 2004 niet werden aangewend) door de VGC werden overgeheveld naar dit sectorinitiatief.

Zowel vanuit het coördinatorenoverleg als vanuit de stuurgroep is er afgelopen jaar veel denkwerk verricht rond de profilering van de sector bij ondermeer het beleid en dit n.a.v. het nieuwe

Foto: Michel Demol

beleidsplan (nieuw VGC-college) waarin de WMKJ-sector naar eigen aanvoelen wordt verengd (netwerkgericht en Nederlandstalig). Ook kampte de sector zelf met enkele moeilijkheden (stopzetting van een WMKJ, problemen met jongeren) waardoor de beeldvorming over de sector negatief werd ingekleurd. RisoBrussel dacht in het coördinatorenoverleg en de stuurgroep mee over de juiste communicatie hieromtrent.

Binnen het samenwerkingsmodel is afgesproken om binnen de sector tot een meer *eenvormig* organisatie- en personeelsbeleid te komen. In die zin werden er afgelopen jaar functieprofielen opgesteld en werd er een voorstel tot arbeidsreglement gelanceerd. Ook binnen het jeugdwerk is men voortaan verplicht de loonbarema's te volgen die het PC 329 voorschrijft. Vorig jaar reeds werden er binnen de sector hierrond afspraken gemaakt. De toepassing echter leidde tot problemen (tekort Gesco's en tegelijkertijd overschot VGC-personeelsmiddelen). RisoBrussel zette mee deze problemen op een rijtje en schreef een argumentatienota uit t.a.v. het beleid.

Opbouwwerkgebied Brabantwijk

„Naar een leefbare Brabantwijk“

Het opbouwwerk in de Brabantwijk kadert in de contracten voor veiligheid en preventie van de gemeente Schaarbeek en is, als Meldingspunt, een aanspreekpunt voor buurtbewoners en buurtorganisaties. Het vormt, met het Wijkpartenariaat (erkend als organisatie waar armen het woord nemen) *een* van de drie pijlers in het samenwerkingsverband Limiet Limite (wijkontwikkelingsnetwerk voor de Brabantwijk – de twee andere pijlers steunen op de inbreng van studenten via de hogeschool VLEKHO en handelaars, via inbreng van UNIZO en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest via het handelskerncontract voor de Brabantstraat).

De activiteiten zijn in eerste instantie toegespitst op de netheidscampagne Brabant-Groen. Op verschillende niveaus (bovengemeentelijk, gemeentelijk en op wijkniveau) wordt getracht samen te werken aan het probleem van openbare

netheid. Begin 2004 ging het begeleidingscomité zone Koningin-Liedts Openbare netheid van start. Dit is een platform waar buurtbewoners, de zoneverantwoordelijke en het personeel van de gemeentelijke dienst netheid overleggen rond samenwerking, evaluatie en bijsturing van acties.

In samenwerking met diverse actoren werd eveneens een sensibiliseringscel opgericht om bewoners na ophaal van vuilniszakken door NetBrussel te informeren rond een aantal regels van de openbare netheid zoals de omhaaluren, bij welke diensten men terecht kan ...

Sinds maart 2004 loopt de actie Voorbeeldstraat: *een* keer in de maand wordt steeds in een andere straat een schoonmaakactie gehouden, gepaard met een ontbijt en een info- en sensibiliseringscampagne.

Doorheen deze activiteiten is het Meldingspunt een stevige partner in het Brusselse project Aanval op Afval. In december 2004 hielden bewoners een spandoekenmanifestatie in de wijk om onder andere aandacht te vragen voor een meer duidelijke communicatie vanwege de verschillende overheden, meer openbare vuilnisbakken en minder gebruik van plastic zakken. Dat was de gelegenheid om de schepen van openbare werken te interpellieren rond bovengenoemde aanbevelingen, geformuleerd in de platformtekst van Aanval op Afval.

Behalve in het netheidsproject had het Meldingspunt ook een actieve inbreng in de organisatie van het algemene bewonersoverleg in de wijk. Onder andere voor de opvolging van het wijkcontract.

Het sociale luik werd in september 2004 afgesloten. In het najaar werd, in overleg met Renovas en Limiet Limite gezocht naar een formule over hoe de dialoog tussen overheid en wijk enerzijds en tussen verschillende groepen in de wijk anderzijds verder kan verlopen, met ook aandacht voor minder formele structuren. Tot slot is er ook nog de voorbereiding van het toekomstige beheer van het park Brabant Groen.

In juni 2004 werd in de schoot van enkele gemeentelijke diensten een „Comité de Pilotage Parc Reine Verte” opgericht. Deze laatste is een transversaal overlegorgaan met als deelnemers (para)-gemeentelijke diensten die in de toekomst betrokken zullen worden bij het beheer van het park. De politiediensten zijn eveneens van de partij. Binnen deze werkgroepen wordt intern gezocht hoe verschillende diensten efficiënt kunnen samenwerken; wat nodig is voor een efficiënt beheer van het park; het profiel en de taken van de parkwachters en animatoren; bijkomende subsidies van buitenaf ... en ook de betrokkenheid van bewoners bij het park. Het Meldingspunt wordt opgenomen in het comité. En dit met de bedoeling dat via het Meldingspunt het overleg met de wijk in de verschillende etappes van de realisatie van het project voor het park kan blijven behouden worden.

Foto: Michel Demol

Het meerjarenplan: een (voorlopige) tussentijdse balans.

De hierboven per opbouwwerkgebied opgesomde activiteiten kunnen we ook ordenen volgens de drie strategische doelstellingen van het meerjarenplan 2003-2008. Dit zou evenwel niet veel bijkomende informatie opleveren. Interessanter lijkt het om even na te gaan hoe ver het staat met enkele accentverschuivingen die in de strategische doelstellingen van het huidige meerjarenplan in vergelijking met het vorige geïmpliceerd liggen.

Brengen we eerst even bewuste strategische doelstellingen in herinnering. In feite gaat het in de projecten om een bezig zijn rond drie referentiepunten die van mekaar te onderscheiden zijn, maar in de meerderheid van de gevallen nauw met mekaar verband houden. We zijn op de eerste plaats (maar niet prioritair) bezig met de materialiteit van de stad. Nadruk ligt hier op de huisvestingssituatie en in tweede instantie de leefbaarheid. Verder laten we ons in met de immaterialiteit van de stad, het samenleven van groepen met uiteenlopende belangen in meestal precaire situaties. Tenslotte hebben we oog voor de interactie tussen overheid en burgers. In dit geval focussen we op het effectiever maken van structuren van beleidsparticipatie.

Wat heel sterk doorklonk tijdens de opmaak van het meerjarenplan was dat we ons sterker dan voorheen dienden in te laten met de huisvestingscrisis in Brussel. Hieronder school enige kritiek op de (te grote) aandacht voor sociaal artistieke projecten. Als niet tegelijk aandacht uitging naar huisvesting voor minder draagkrachtige groepen zetten sociaal artistieke projecten weliswaar de wijk in de picture, en zorgen ze voor nieuwe dynamiek, maar kunnen ze geïsoleerd niet de sociale verdringing verhinderen.

We zegden het reeds, huisvesting was niet afwezig in de Riso-programmatie. Getuige de inspanningen in de sociale huisvesting (sociale begeleiding, ondersteuning huurdersadviesraden, project rationeel energiegebruik). Nieuwe pistes krijgen daarenboven stilaan vorm: een huisvestingsdienst en huurwaarborgfonds voor thuislozen (i.s.m. thuislozenbegeleidingsdiensten in de benedenstad); een verkenning van de private huisvestingssituatie in Kuregem wat momenteel resulteert in een project Raadzaam Renoveren en het opstarten van het netwerk huisvesting Kuregem; intensieve deelname aan de internationale dag voor strijd tegen de armoede (2003: BIDONVILLE; 2004: BIDONVILLE MOBILE) en intensieve samenwerking met de Brusselse Bond voor het Recht op Wonen; onthaalbeleid asielzoekers. De „Gewestelijke” of

„grondgebonden” materie huisvesting heeft een te grote impact op het onwelzijn van personen, dat we er aan zouden kunnen voorbijgaan (wat bvb. wel gebeurt in het Stedenfonds in Brussel wat wij strategisch gezien een tekort blijven vinden). Leefbare wijken worden nu meer dan vroeger vertaald in propere wijken. In het kader van de overkoepelende campagne Aanval op Afval (2004) wordt in niet minder dan 4 opbouwwerkgebieden gewerkt rond de thematiek properheid (netheids-campagne Brabant Groen; De Noordwijk schittert; project Imago Anneessenswijk; properheidsactie Peterbos). Het gaat er daarbij iets prozaïscher aan toe dan in projecten in de sociaal artistieke sfeer maar het komt er ook hier op aan het recht op een propere omgeving in overeenstemming te brengen met de rechten van een kansarm publiek om in die properdere wijken te blijven wonen.

Met de tweede strategische doelstelling spelen we in feite in op het modieuze beleidsdiscours rond sociale cohesie. De kwalificatie modieus duidt er op dat we dit discours met de nodige kritische zin benaderen, wat we ook met zoveel woorden in het meerjarenplan hebben neergeschreven.

Zoals met de huisvesting hierboven was in deze sectie ook het punt van de bewonersparticipatie aan herbronning toe. Hoe staat het in RisoBrussel met stuurgroepen en programmagroepen?

Schenken we voldoende aandacht aan de procesmatige kant van het opbouwwerk, hebben we m.a.w. voldoende aandacht voor het ritme en de wensen van bewoners? De mening overheerst dat op dit punt in de komende 6 jaar een tandje diende bijgestoken te worden.

In enkele projecten is de werking van stuur- en programmagroepen en wijkcomités een punt van verhoogde aandacht, zowel als piste voor „empowerment *en* als ter legitimering van het opbouwwerk (we verwijzen als voorbeeld naar het stukje herbronning in het overzicht van opbouwwerk Noordwijk). Hiermee hopen we enige „Bridging capital” te leveren: minder draagkrachtige groepen weerbaar maken zodat ze zich kunnen handhaven in de confrontatie met sterkere groepen in het wijkdebat.

Onder activiteiten die het samenleven bevorderen vallen de vele buurtfeesten (i.s.m. Brussels Gekleurd), de wijkwandelingen (Molenbeek-KBC), de buurtontmoetingen (Peterbos) en jawel,

sociaal artistieke projecten die een belangrijke, doch minder overheersende rol blijven spelen: deelname Beneflux (lichtparcours) in de Anneessenswijk; de grote en kleine geschiedenis van de Kassei; Diversiteit – Diversiwijk, wat waait er in de Anneessenswijk?

Wat tenslotte het effectiever maken van structuren van beleidsparticipatie betreft: ook in Brussel worden we geconfronteerd met overheden die inspanningen doen om op een meer interactieve manier aan beleidsvoering te doen. Enkele jaren terug werd de ordonnantie op de wijkcontracten aangepast met een meer uitgewerkte rol voor de zgn. plaatselijke commissies voor geïntegreerde ontwikkeling (PCGO). Ambtenaren uit Gewest en gemeentes, vertegenwoordigers uit middenveldorganisaties en vertegenwoordigers van bewoners staan in voor de opvolging van een wijkcontract. Ook dienen op geregelde tijdstippen algemene wijkvergaderingen te worden georganiseerd. In wijken waar wijkcontracten liepen/lopen (Noordwijk, Brabantwijk, Oud Molenbeek, Anneessenswijk) wordt de werking van de PCGO door het opbouwwerk van dichtbij opgevolgd. Vanaf 2003 werd het systeem van huurdersadviesraden in de sociale huisvestingsmaatschappijen eveneens per ordonnantie veralgemeend. De aanwezigheid van deze participatieorganen vanaf begin 2004 vergt van de meeste vastgoedmaatschappijen een grondige mentaliteitsverandering en stelt tegelijk nogal wat eisen aan huurders-afgevaardigden op het vlak van competenties, nodig om deze rol te kunnen uitoefenen. In opbouwwerkgebieden waar op de sociale huisvesting gefocust wordt is dit een terrein vol uitdagingen waar nu reeds op ingespeeld wordt.

Vermelden we tenslotte de inspanningen in Brussel-stad om te beschikken over permanente informele communicatie- en overlegkanalen tussen bewonerscomités en stadsbestuur.

Katleen Vanlerberghe
Alain Storme

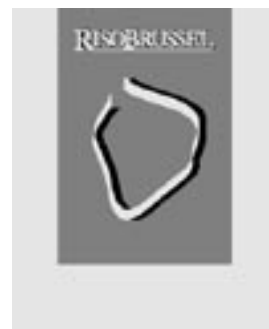
Inhoud & Colofon

Editoriaal	p. 3
Het project huisvesting in Kuregem op dreef. Leefbaarheid afgerond – huisvesting opgestart	p. 5
Aanval op afval. Opkomen voor een proper Brussel	p. 13
Campagne openbare netheid, „Brabant-Groen”	p. 17
Anneessens is een propere wijk! Verslag van een properheidsweek.	p. 23
De maand van de properheid in de Noordwijk. Een uitdagende stageopdracht.	P. 28
De nieuwe netheids-benadering in het opbouwwerk. Enkele bedenkingen.	p. 33
Opbouwwerk anno 2004. Het jaarverslag.	p. 36

Opbouwwerk Brussel wordt uitgegeven door het
Regionaal Instituut voor de Samenlevingsopbouw te Brussel,
Antwerpsesteenweg 295, 1000 Brussel
Tel.: (02) 203 34 24, Fax: (02) 203 50 64
E-mail: risobrussel@skynet.be / Website: www.risobrussel.be

© ® 2005 RISOBRUSSEL - Nr 84 Jaargang 21

Artikels:	Foto kافت:	Vormgeving & lay-out:
Seddiki Sherazad	Michel Demol	Michel Demol
Manu Aerden		
Piet Van Meerbeek	Tekstverwerking:	Drukkerij:
Geraldine Bruyneel	Kristel Van der Borcht	ACCO
Ruud Lelieur		
Caroline Van Malderen	Eindredactie:	
Lander Claeys	Alain Storme	
Katleen Vanlerberghe		
Alain Storme		

met de steun van het
Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Met steun van de
Vlaamse overheid

